

www.musavat.com

MUSAVAT

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16-18 noyabr 2024-cü il Şənbə № 207 (8580) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

COP29-un 5-ci günündə dünyanın xilası üçün çağırışlar

Bakıda keçirilən global tədbirin müsbət nəticələri indidən müşahidə olunmağa başlayıb

yazısı səh.5-də

Paşinyanın söz oyunu - Kazanda Əliyevə verdiyi o təklif...

yazısı səh.7-də

Xankəndidə açılan fabrik öz xammalımızla işləyə bilər, əgər...

yazısı səh.11-də

Serbiya prezidentindən Bakıda şək açılıma - "3-4 ildən sonra..."

yazısı səh.10-də

ABŞ-ın energetika naziri:

"Azərbaycan həm də təmiz enerji ixracatçısı ola bilər"

yazısı səh.2-də

Ermənipərəstlər Trampın komandasına doluşur, Kongresdə isə... - Bakıya təhlükə varmı...

yazısı səh.13-də

Müəllimlərə vergi güzəşti təklifi: nə dəyəcək? - rəylər

yazısı səh.4-də

Ölkəmizə xain həmlə - düşmənimiz görün indi nəyə əl atıb...

yazısı səh.15-də

Oktyabrda 763 nəfərin Azərbaycana girişi məhdudlaşdırılıb

yazısı səh.3-də

Daha dörd avtobus marşrutunun fəaliyyəti bərpa ediləcək

yazısı səh.3-də

Hava kəskin pisləşir - bu tarixdən leysan və qar yağacaq

yazısı səh.2-də

SÜLH COP29-DAN SONRA DA BAŞ TUTMAYACAQ, ÇÜNKİ...

2025-ci ildə də sülh sazişinin imzalanacağı sual altındadır; Ermənistan manevrlər edir, Qərb maraqlı deyil, Rusiya isə...

yazısı səh.9-də

İranın Azərbaycana şantajı dayanmır: SEPAH yenə özünə əl qatdı...

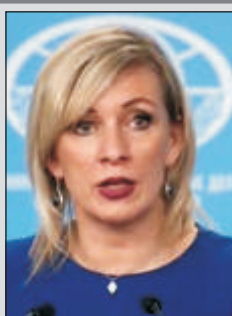
Bu dəfə Prezident Əliyevin çıxışını təhrif ediblər ki, guya Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini hərbi yolla açmağa hazırlaşır

yazısı səh.8-də

Adil Qeybullayev: "Nəzərə almaq lazımdır ki, əhali pandemiyadan çıxıb və immunitet sistemi də xeyli zəifləmiş durumdadır"

yazısı səh.11-də

Zaxarova Makronu ələ saldı

yazısı səh.14-də

Günay Ağamalı: "Yarımçıq sülhdən söhbət belə gedə bilməz"

yazısı səh.6-də

ABŞ-ın energetika naziri: “Azərbaycan həm də təmiz enerji ixracatçısı ola bilər”

“Azərbaycanla enerji məsələlərində uzun müddət işləmişik”.

APA xəbər verir ki, bunu ABŞ-ın energetika naziri Cennifer Qranholm COP29 çərçivəsində keçirdiyi mətbuat konfransında bildirib.

“Biz həm də qalıq yanacaq istehsal edən ölkəyik. Beləliklə, biz CO2 emissiyalarını azaldacaq və təmiz enerjiyə keçidə kömək edəcək eyni növ texnologiyalar üzərində işləyirik. Mən bilirəm ki, bu həftə Azərbaycan Prezidenti 6 gigavattlıq bərpa olunan enerjini elan etdi, bu, çox gözəldir. Düşünürəm ki, indilik sizin potensialınız 8 gigavattdır”, - deyə xanım Qranholm vurğulayıb.

ABŞ rəsmisi Azərbaycanın təmiz enerji ixracatçısı ola biləcəyini də deyib: “Nəticə ondan ibarətdir ki, Azərbaycan təkcə təmiz enerji istifadəçisi deyil, həm də təmiz enerji ixracatçısı ola bilər. Bu, Azərbaycan üçün böyük imkan, böyük potensialdır”.

Tokayev: “Azərbaycana planlaşdırılmış taxıl tədarükü başlayıb”

Özbəkistan, Azərbaycan, Türkmənistan, Qırğızistan və Əfqanıstana planlı taxıl tədarükünə başlanılıb.

Modern.az xəbər verir ki, bu barədə Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Kənd təsərrüfatı işçilərinin I Forumunda bildirib.

“Hazırda 250 min ton arpanın daşındığı İran bazarına çıxış bərpa olunub. Çinə, Avropa İttifaqı ölkələrinə və Şimali Afrikaya da taxıl tədarükü həyata keçiriləcək”, - deyə o bildirib.

Qazaxıstan Prezidentinin sözlərinə görə, dəniz daşımalarını artırmaq üçün Kurik limanında yeni taxıl terminalı istifadəyə verilib. O əlavə edib: “Yeni ərzaq bazarlarının artan tələbatını nəzərə alaraq, “Şimal-Cənub” və Trans-Xəzər marşrutu kimi beynəlxalq dəhlizlərin rolu artacaq”.

Kasım-Jomart Tokayev qeyd edib ki, son illər onun beynəlxalq danışıqlarının gündəliyində duran əsas məsələlərdən biri Qazaxıstanın Avrasiyanın tamhüquqlu nəqliyyat-logistika mərkəzi kimi formalaşması ilə bağlı strateji vəzifənin həllidir.

“Dəhlizlərə rahat çıxış, eləcə də daxili logistikanın yaxşılaşdırılması bu məsələdə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə də növbəti 6 il ərzində (2030-cu ilə qədər) biz dəmir yolu şəbəkəsinin genişmiqyaslı modernləşdirilməsini planlaşdırmışıq, 11 min kilometrədən çox dəmir yolunun təmiri, 5 min kilometrədən artıq dəmir yolunun çəkilməsi nəzərdə tutulur”, - deyə o bildirib.

Muxtar Babayev: “İqtisadi inkişafı iqlim fəaliyyəti ilə balanslaşdırırıq”

“Biz iqtisadi inkişafı iqlim fəaliyyəti ilə balanslaşdırırıq, iqlim dəyişikliyinə artan təsirlərinə uyğunlaşırıq”.

APA xəbər verir ki, COP29 çərçivəsində keçirilən “Cənub-Cənub əməkdaşlığı vasitəsilə İqlim Fəaliyyətinin İnkişafı: QHT-lərin rolu” tədbirində video çıxışı zamanı COP29-un Prezidenti Muxtar Babayev deyib.

O qeyd edib ki, Azərbaycanın Cənub-Cənub əməkdaşlığı üzərində işlə-

mək üzrə dərin təcrübəsi var: “Biz dörd il ərzində Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməkdən qürur duyuruq. Bu hərəkat inkişaf etməkdə olan ölkələrin əməkdaşlıq edə və irəliləyişə nail ola biləcəyi yollardan yalnız biridir. QHT-lər və vətəndaş cəmiyyəti qrupları iqlimlə bağlı fəaliyyətin inkişafında mühüm rol oynayacaqlar. Onlar masaya yeni perspektivlər, ideyalar və strategiyalar gətirir və həssas icmaların səslərini gücləndirirlər”.

Muxtar Babayev həmçinin əlavə edib: “İqlim böhranı hamıya təsir edir, lakin onun təsirləri bərabər şəkildə paylaşılmır. Biz yerli xalqların, yerli icmaların, hərəkatın, gənclərin və digər həssas qrupların səslərini geridə qoya bilmərik. Onların perspektivləri ədalətli, ədalətli və həqiqətən effektiv həllər hazırlamaq üçün vacibdir. Bu səfərdə özəl sektorun da mühüm rolu var. Bir çox müəssisələr artıq iqlim hədəflərində liderlik nümayiş etdiriblər”.

Hava kəskin pisləşir - bu tarixdən leysan və qar yağacaq

Noyabrın 17-si günün birinci yarısında Bakıda və Abşeron yarımadasında bəzi yerlərdə aralıq yağış yağacağı gözlənilir.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən Manset.az-a verilən xəbərə görə, yarımadanın bəzi yerlərində leysan xarakterli olacağı ehtimalı var.

Azərbaycanın rayonlarının da noyabrın 16-sı axşam şimal və qərb rayonlarından başlayaraq 17-si axşamədək hava şəraitinin qeyri-sabit keçəcəyi, aralıq yağışlı olacağı, şimşək çaxacağı, dağlıq rayonlarda qar yağacağı gözlənilir. Ayırı-ayrı yerlərdə (Naxçıvan MR, Qazax-Gəncə, Quba-Qusar, Balakən-Şəki, Dağlıq Şirvan,

Mərkəzi-Aran, Qarabağ, Şərqi-Zəngəzur və Lənkəran-Astara) leysan xarakterli intensiv olacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var.

Çaylarda sululuğun artacağı, Böyük və Kiçik Qafqazın və Lənkəran-Astara bölgəsinin bəzi çaylarından qismüddətli daşqın və sel keçəcəyi ehtimalı var.

MN-dəki 143 milyonluq mənimləmə ilə bağlı məhkəmə istintaqı yekunlaşıb

Müdafiə Nazirliyinin Maliyyə və Büdcə İdarəsinin sabiq rəisi general-mayor Nizami Məmmədov, Hərbi Hava Qüvvələrinin Maliyyə Xidmətinin sabiq rəisi polkovnik Cəlal Kazımov, Quru Qoşunların Maliyyə İdarəsinin sabiq rəisi Bayram Bayramov və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Maliyyə Xidmətinin sabiq rəisi Vüsal Əlizadənin cinayət işi üzrə növbəti məhkəmə prosesi keçirilib.

APA xəbər verir ki, bu gün Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakim Fikrət Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə dövlətə dəymiş ziyanla bağlı Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə (DTX) göndərilən sorğunun cavabı elan edilib.

Cavabda bildirilib ki, dövlətə dəymiş ziyandan ümumilikdə 38.664.048 manat pul vəsaiti olaraq ödənilib. Ödənilən məbləğin 12.203.194 manatı Müdafiə Nazirliyinin Maliyyə və Büdcə İdarəsinin sabiq rəisi general-mayor Nizami Məmmədov, 101.532 manatını Vüsal Əlizadə, 110 min manatını isə Cəlal Kazımov ödəyib. Bundan başqa, iş üzrə bütün təqdirəlayiq şəxslərin əmlaklarına ziyanın ödənilməsinə yönəldilməsi üçün həbs qoyulub.

Vüsal Əlizadənin vəkili bildirib ki, məhkəməyə vəsatəti əsasında müdafiə etdiyi şəxsin digər mənzilinin üzərindən həbs götürülüb, mənzilin satışı qısa zamanda həyata keçirildikdən sonra məbləğ dövlət büdcəsinə ödəniləcək.

Nizami Məmmədovun vəkili Rəşad Mirmehdizadə isə bildirib ki, Müdafiə Nazirliyinin Maliyyə və Büdcə İdarəsinin mühasibi işləmiş Akif Umudov müdafiə etdiyi şəxsin adından 210 min manat ödəniş edib. Məhkəmə zamanı verdiyi ifadəsində də bunu elan edib. Lakin həmin məbləğ dəymiş ziyanın siyahısında göstərilməyib. O, ödənilən məbləğin ziyanı əlavə edilməsini istəyib.

Dövlət ittihamçısı əmlakların tam satılıb bitməsinə gözləməyi və sonra məhkəmə istintaqının yekunlaşmasını təklif edib.

Məhkəmə vəsatəti rədd edib və məhkəmə istintaqının yekunlaşdığı elan olunub.

Proses noyabrın 22-də davam etdiriləcək.

Turan News Agency

“Turan”ın Qərbə əcaib havadarlığı

Agentliyin müstəmləkəçi ölkələrə sevgisinin sirri; **deputat**: “Sən demə, Azərbaycanda makronçular qrupu var imiş”

Prezident İlham Əliyevin COP29 tədbiri çərçivəsində inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin (SIDS) Sammitində çıxışı, sən demə, Azərbaycanda “sapı özümzədən olan baltaları” da əndişələndirib. Yada salaq ki, dövlət başçısı həmin gün Fransa başda olmaqla, Qərbin bəzi dövlətlərinin davam edən neokolonializm və irqçi siyasətini sət tənqid edib.

Sitat: “Fransanın dırnaqarası dəniz ərazilərində törətdiyi cinayətlər siyahısı rejimin bu yaxınlarda insan hüquqları pozulmalarını qeyd etməsək, tam olmazdı. Prezident Makronun rejimi Yeni Kaledoniya da kanakların builki legitim etiraz aksiyasında 13 nəfərin həyatına son qoymuş, 169 nəfəri yaralamışdır. 1700 insan həbs edilmişdir. Həmçinin bu il, Martinika və Qvadelupada etirazlar zamanı 38 nəfər həbs olunub. Bütün bunlarla yanaşı, Fransa nə Avropa Komissiyası, nə Avropa Parlamenti, nə də Avropa Şurasının Parlament Assambleyası tərəfindən pislənildi. Bu, siyasi riyakarlılıqdır. Siyasi korruptsiya rəməzinə çevrilmiş iki təsisat - Avropa Parlamenti və Avropa Şurası Parlament Assambleyası günahsız insanların qətlinə görə Prezident Makronun hökuməti ilə məsuliyyəti bölüşür. Fransadakı bütün siyasi məhbuslar dərhal azad olunmalıdır. Əgər Avropanın əsas diplomatı Cozep Borrell Avropanı bağ, dünyanın qalan hissəsini isə cəngəllik adlandıırırsa, onda Avropa Parlamenti ilə Avropa Şurası Parlament Assambleyası

sından daha nə gözləmək olar?! Əgər biz cəngəllik-sə, onda bizdən kənar durun və işlərimizə qarışmayın”.

Sonda Prezident bu ölkələrə azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizədə daha da dəstək verəcəyini vəd edib.

“Turan” informasiya Agentliyi isə bu çıxışa (dəstəyə) belə bir ironik şərh verib: “Qeyd edək ki, həmin “məzlum ölkələrin” və zalda iştirak edən digər dövlətlərin bir çox nümayəndəsi Əliyevi alqışlamayıblar. Bu funksiyalı zalı dolduran çoxsaylı azərbaycanlı könnüllülər və rəsmi şəxslər öz üzərinə götürüblər”.

Yeni “Turan” faktiki surətdə Qərbin neokolonializm siyasətinə qahmır çıxıb. Görəsən niyə? Gələn sifariş belədir? Maraqlıdır, hansı əsasla agentlik bu qənaətə gəlib? Onun əməkdaşı tədbirdə, zalda olubmu, COP29-da varmı, iştirak edirmi? Alqışlayanların hamısının Azərbaycan təmsilçiləri olduğunu necə müəyyən edib?

Əlavə edək ki, elə həmin gün müstəmləkəçilikdən zərər çəkmiş dövlətlərin nümayəndələri COP29 çərçivəsində Hollandiya və Fransanın müstəmləkəçilik

siyasətlərinə qarşı aksiya keçiriblər. Etirazçılar “Yaşıl və müstəmləkəsiz dünya üçün həmrəylik” şüarını səsləndiriblər. Amma bu xəbəri “Turan” İA yaymayıb. Yenə sual yaranır: görəsən niyə?

Mövzu ilə bağlı Musavat.com-a danışan millət vəkili Ceyhun Məmmədov bildirir ki, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmiz üçün olduqca əhəmiyyətli məsələdir. Bu, Azərbaycanın nüfuzunun və ona olan etimadın göstəricisidir: “Bu gün bütün dünyanın gözü Azərbaycandadır. Dünya ölkələri indi Azərbaycanın irəli sürdüyü məsələlərə diqqət yönəldir. Hesab edirik ki, müxalifəti və ya iqtidarı təmsil etməsindən asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı bu tədbirin ölkəmizdə keçirilməsinə yalnız sevinməlidir. Bu, BMT-nin təbiri, dünyanın yüzlərlə dövləti COP-un öz ölkəsində keçirilməsini istəyir.

COP öncəsi və indi çox təəssüf ki, özünü azərbaycanlı sayan insanların tənqidlərinin şahidi oluruq. Təzadlı bir vəziyyət yaranıb, ayrı-ayrı ölkələr Azərbaycanı bu uğurun mənbəyi hesab edir, azərbaycanlı olduğunu iddia edən insanlar isə bu məsələlərə tənqidi yanaşmağa çalışırlar. Dolayısı ilə Qərbin bir sıra dairələrinin dərmanına su tökülür. COP29 ümummilli məsələdir və ümumi uğurumuzdur”.

Deputatın sözlərinə görə, dövlət başçısı İlham Əliyev Liderlərin Sammitindəki çıxışında çox mühüm mesajlar verib. Çıxışdakı vacib məqamları deyil də, kimlərin əl çaldığını yazmaq yanlış yanaşmalardan biridir: “Bütün bu çıxışların videosu var. Orada prezidentin çıxışından sonra insanların onu necə alqışladığı açıq-aydın görünür. Bundan sonra durub kimin alqışlaması ilə bağlı xırdaçılığa yol vermək heç bir azərbaycanlıya yaraşan iş deyil. Tədbirin əhəmiyyətini azaldacaq yanaş-

Oktyabrda 763 nəfərin Azərbaycana girişi məhdudlaşdırılıb

Ötən ay ərzində İnzibati Xətlər və Miqrasiya məəcəllələrinin müvafiq maddələrinin tələblərini pozduqlarına görə 763 nəfərə ölkə ərazisinə girişin məhdudlaşdırılması qərarı verilib.

Bu barədə Musavat.com-a Dövlət Miqrasiya Xidmətindən (DMX) məlumat verilib.

Belə ki, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin müvafiq maddələrinin tələblərini pozmasına görə ölkə hüddudlarından kənara inzibati qaydada çıxarılmaqla inzibati cərimə tətbiq olunma ilə bağlı 309, Miqrasiya Məcəlləsinin müvafiq maddələrinin tələblərini pozmasına görə əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin ölkəyə girişinə məhdudiyyət qoyulma ilə bağlı 763 qərar qəbul edilib.

Bunlardan 689-u Miqrasiya Məcəlləsinin 16.1.8-ci maddəsinin tələblərini pozmasına görə (Azərbaycan Respublikasının hüddudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilmədən inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq edilmiş şəxs cəriməni (hesablanmış dəbbə pulu daxil olmaqla) ödəmədikdə), 74-ü Miqrasiya Məcəlləsinin digər maddələrinin tələblərinin pozulmasına görə olub.

Daha dörd avtobus marşrutunun fəaliyyəti bərpa ediləcək

18 noyabr 2024-cü il tarixindən Bakıda bir sıra marşrutların fəaliyyəti bərpa ediləcək.

“APA-Economics” Azərbaycan Yürüstü Nəqliyyat Agentliyinə (AYNA) istinadən xəbər verir ki, 2, 6, 24 və 46 nömrəli müntəzəm şəhərdaxili marşrutların hərəkət sxemləri bərpa ediləcək.

Qeyd edilib ki, mərhələli şəkildə digər müntəzəm marşrutların da fəaliyyətinin bərpa edilməsi həyata keçiriləcək.

bərqərar olmasına məsul olan dövlət indiyə qədər dünyanın müxtəlif bölgələrində müstəmləkə saxlayır. Həmin yerlərdə nüvə silahlarını sınaqdan keçirir. Bu, cəsarətli və dünyanın böyük bir hissəsinin gözlədiyi çıxış idi. Bunu təqdir etmək əvəzinə bəzi mətbuat orqanlarının Makronun mövqeyini müdafiə etməsi təəccüb doğurur. Sən demə, Azərbaycanda makronçular qrupu var imiş. Onlar açıq şəkildə Makronun an-

ti-Azərbaycan siyasətini, ölkəmizə qarşı nifrətini yaymağa çalışırlar. Biri burada Makronu müdafiə edir, digəri anti-Azərbaycan çıxışlar edən yalançı ekofeal Qreta Tunberqin yanında dayanır. Çox təəssüf ki, cəmiyyətimizdə belələri var. Lakin hesab edirik ki, cəhdləri əbəsdır. Azərbaycan xalqı həmişə milli kimliyini ortaya qoya bilib”.

□ **Səhanə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Təhsil eksperti Kamran Əsədov müəllimlərin əmək haqqından vergi tutulmamasını təklif edib. Bildirib ki, bu, təhsilin inkişafı, onların sosial rifahının yaxşılaşdırılması və ölkənin ümumi iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərmək baxımından vacibdir.

“Müəllimlər cəmiyyətin gələcəyini formalaşdıran ən önəmli peşə sahiblərindən biridir və onların rifahının yüksəldilməsi təhsilin keyfiyyətini birbaşa təsirlendirir. Maddi dəstəyin gücləndirilməsi isə müəllimlərin iş motivasiyasını artıraraq, yüksəkkeyfiyyətli təhsilin təmin olunmasına kömək edir. Bir çox inkişaf etmiş ölkədə müəllimlərə xüsusi vergi güzəştləri tətbiq edilir. Məsələn, Skandinaviya ölkələrində müəllimlərə azaldılmış vergi yükü ilə yanaşı sosial dəstəklər də verilir ki, bu da onların motivasiya ilə fəaliyyət göstərməsinə imkan yaradır. Bu cür təcrübələr ölkələrdə təhsilin səviyyəsini yüksəldir və gələcək nəsillərin inkişafına töhfə verir”, - ekspert qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, vergi yükünün azaldılması müəllimlərin gəlirlərini artıraraq onların sosial rifahını yüksəldər və maddi sıxıntılardan

Yeri gəlmişkən, dünyada müəllimlərin maaşlarının tənzimlənməsi müxtəlif ölkələrdə fərqli yanaşmalarla həyata keçirilir. Maaşlar adətən iqtisadi inkişaf səviyyəsinə, təhsil sistemində ayrılan vəsaitlərə və müəllimlərin peşəkar təcrübəsinə bağlı olur.

Dünyada ən yüksək müəllim maaşı Lüksemburqda verilir, bu ölkədə müəllimlər orta hesabla illik 64.572 ABŞ dolları qazanırlar. Digər ölkələr arasında Almaniya (62.692 ABŞ dolları), İsveçrə (54.955 ABŞ dolları) və Cənubi Koreya (53.505 ABŞ dolları) əməkhaqqı ilə diqqət çəkir. Bu ölkələrdə müəllimlərin maaşı təhsilin yüksək prioritet olaraq qəbul edildiyini və müəllimlərin rollarının yüksək qiymətləndirildiyini göstərir.

Maaşlar təkcə ölkələr arasında deyil, həm də ölkədaxili olaraq dəyişə bilər. Məsələn, ABŞ-da maaşlar ştatlar üzrə

Müəllimlərə vergi güzəştə təklifi: nə dəyişəcək? - rəylər

Vüqar Bayramov: “Təklif edirik ki, 48-60 bal arası nəticə göstərmiş müəllimlərin əməkhaqqı artımı 35 faiz hesablasın”

kələr həm də Avropa Birliyi ölkələri ilə əməkdaşlıq edərək təhsil sahəsinə daha çox investisiya olunur. Bu ölkələrdə yüksək maaşlar müəllim peşəsinin cəlbediciliyini artırmağa və təhsil sisteminin keyfiyyətini yüksəltməyə yönəlib.

Rusiyada və Qazaxıstanda da müəyyən regionlarda və təcrübəli müəllimlər üçün daha yüksək maaşlar təklif olunur, lakin Baltik ölkələrinin səviyyəsinə çatı bilmir.

Bəzi ölkələrdə ya müəllimlərin

mövcud mexanizmə əsasən 51 baladək toplanmış müəllimlərin əməkhaqqı 10%, 51 bal və daha çox nəticə göstərmiş müəllimlərin əməkhaqqı 35% artır. Bizim təklifimiz ondan ibarətdir ki, beynəlxalq qiymətləndirmə praktikasına, eləcə də Kembric qiymətləndirmə sistemində uyğun olaraq 80% və daha çox nəticə göstərmiş müəllimlərin əməkhaqqı 35% artsın. 48 və daha yüksək bal toplanmış müəllimlərin əməkhaqqıları o halda

SABAH proqramının əhatə dairəsi 2028-dək genişləndiriləcək

Prezident İlham Əliyev ali təhsildə yeni məzmunlu təhsil proqramlarının əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və maliyyələşdirilməsi barədə Sərəncam imzalayıb.

Musavat.com-un məlumatına görə, Sərəncamda qeyd edilir ki, Azərbaycan Prezidentinin 2022-ci il 22 iyul tarixli 3378 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nda ali təhsil sisteminin məzmun və keyfiyyət göstəricilərinin müasirləşməsi məqsədilə ali təhsildə tətbiq olunan yeni məzmunlu proqramların əhatə dairəsinin və keyfiyyətinin artırılması üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Bu baxımdan, ali təhsildə tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə yaradılmış və 2014-cü ildən fəaliyyətə başlayan SABAH proqramı çərçivəsində ali təhsil sisteminə yeni məzmunlu proqramların tətbiqi təcrübəsi özünü doğruldur. Bu proqram çərçivəsində tədrisin müntəzəmliyi forma və metodlarının tətbiqi, ixtisas üzrə kompetensiyalara tam yiyələnmənin təmin olunması, dərinləşdirilmiş xarici dil tədrisi, tələbələrə əlavə təqaüd verilməsi, onların xarici mübadilə proqramlarında iştirakı imkanlarının artırılması, tələbəyönümlü tədrisin və tədrisdənkənar fəaliyyətin təşkili kimi üstünlüklər gənclərin ali təhsilin yeni məzmunlu təhsil proqramlarına marağını daha da artırır.

Sərəncamla ali təhsil sisteminə dəyişiklik əsaslı maliyyələşdirmədən keyfiyyət əsaslı maliyyələşdirməyə keçidin təmin olunması və maliyyələşdirmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə qərara alınır:

- SABAH proqramının əhatə dairəsi 2025-2026-cı tədris ilindən başlayaraq mərhələlərlə 2028-ci ilədək genişləndirilsin.

- SABAH proqramı ilə təhsil alan tələbələrin təhsil xərclərinin maliyyələşdirilməsi müvafiq illərin dövlət büdcəsində Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi üçün nəzərdə tutulmuş məqsədli vəsaitlər hesabına təmin edilsin.

- Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

- Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi: - mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, ali təhsil müəssisələrində SABAH proqramının təşkili ilə bağlı tələbləri müəyyən etsin;

- hər növbəti tədris ili üçün SABAH proqramı təşkil ediləcək ali təhsil müəssisələrinin siyahısını, təhsilalanların sayını, hər bir təhsilalanına düşən illik təhsil xərcinin miqdarını və ilkin mərhələdə tədrisin təşkili ilə bağlı digər xərclərin (yeni məzmunlu təhsil proqramlarının hazırlanması, tədris infrastrukturunun və maddi-texniki bazanın formalaşdırılması və s.) maliyyələşdirilməsi üçün tələb olunan vəsaitin həcmi Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırmaqla müəyyən etsin.

uzaq bir şəkildə fəaliyyət göstərməsinə şərait yaradır: “Bu isə müəllimlərin işə daha çox diqqət ayırmasına, peşəkar inkişaflarına investisiya etmələrinə və təhsilin keyfiyyətini artırmalarına imkan verir. Vergi güzəştləri tətbiq edildikdə müəllimlərin digər sektorlara axını azalır və təhsildə kadr çatışmazlığının qarşısı alınır. Bu güzəştlər gənc müəllimlər üçün də təhsildə qalmaq üçün cəlbedici bir mühit yaradır. Müəllimlərin maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması onların təlim resurslarına daha çox sərmayə qoymasına imkan verir. Beləliklə, peşəkarlıq artır, müxtəlif kurslar və təlimlərə qatılaraq daha keyfiyyətli tədris verə bilirlər. Bu, birbaşa təhsilin keyfiyyətinə təsir edir və gələcək nəsillərin daha hazırlıqlı yetişməsinə səbəb olur”.

Bes dövlət bu güzəştlərə gedərmə? Təhsil eksperti haqlımı?

dəyişir, amma orta hesabla müəllimlər illik 44.545 ABŞ dolları alırlar. Avropa ölkələrində isə təhsil işçilərinə daha yüksək maaşlar verilərək peşəkarların motivasiyası artırılır.

Keçmiş sovet ölkələri arasında isə müəllimlərə ən yüksək maaşı əsasən Baltikyanı ölkələrdə müşahidə edilir, xüsusən də Estoniya və Litvada. Estoniyada müəllimlərin orta aylıq maaşı təxminən 1.600-1.800 avro arasındadır, bu da MDB və Şərqi Avropa ölkələri ilə müqayisədə yüksək hesab olunur. Litvada da müəllimlərin maaşları son illərdə əhəmiyyətli dərəcədə artaraq, aylıq təxminən 1.500 avroya çatıb. Bu artımların səbəbi olaraq, Baltikyanı ölkələrdə təhsilin prioritet sahə kimi qəbul edilməsi və müəllimlərin sosial rifahının yüksəldilməsi göstərilir. Digər keçmiş sovet ölkələri ilə müqayisədə, Baltikyanı ölkələrə

limlərə vergi güzəştləri tətbiq edilir ya da ümumiyyətlə maaşlardan vergi tutulmur. Məsələn, BƏƏ, Səudiyyə Ərəbistanı və digər Yaxın Şərq ölkələrində müəllimlərin maaşlarına adətən tamamilə vergi tətbiq edilmir, xüsusilə beynəlxalq məktəblərdə çalışan müəllimlər üçün. Vergi güzəştlərinin mövcudluğu adətən hər bir ölkənin iqtisadi siyasətindən və beynəlxalq əməkdaşlıq sazişlərindən asılıdır. Yaxın Şərq, yüksək maaş və vergi güzəştləri baxımından müəllimlər üçün ən əlverişli regionlardan biri kimi tanınır.

İqtisadçı millət vəkili Vüqar Bayramov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikirlərini bölüşüb: “Müəllimlərin əməkhaqqının artırılması üçün bizim təklifimiz ondan ibarətdir ki, sertifikatlaşdırma nəticəsində toplanmış ballara diferensial yanaşma tətbiq olunsun. Təbii ki, hazırda

35% artması məqsəduyğun olardı. Digər 30-48 bal arası nəticə göstərmiş müəllimlərimiz üçün isə yeni diferensial sistemin tətbiq edilməsi və onların əməkhaqqıları da topladıqları bala uyğun olaraq 10 deyil, 10-dan artan şkala üzrə artırılması məqsəduyğun olardı. Yeni mövcud qaydalara əsasən 30-51 arası bal toplanmış müəllimlərin əməkhaqqı artımı 10 faizdir. Biz təklif edirik ki, 48-60 arası nəticə göstərmiş müəllimlərin əməkhaqqında 35 faiz hesablasın. Eyni zamanda 30-48 arası da bal toplayanlar arasında da fərqli diferensial yanaşma tətbiq oluna bilər. Bu halda intervallar 30-40-48 kimi qruplaşdırıla bilər. Bu da müəllimlərin əməkhaqqılarını daha çox artmasına imkan yarada bilər. Dünyada tətbiq edilən metod daha yüksək əməkhaqqı artımlarının həyata keçirilməsi və bununla

müəllimlərin əməkhaqqı artımlarının stimullaşdırılmasına nail olmaqdır. Ona görə biz dolayı vasitələrdən, yeni əmək haqqı artımlarının ge-

nişləndirməsini istifadə etməklə sosial təminatını daha da yaxşılaşdırılmasını təklif edirik”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Müsavat”

Bakıda BMT-nin İqlim dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) 6-cı günüdür. COP29-un 5-ci günü də dinamikliyi ilə seçilib. Musavat.com xəbər verir ki, ekofəallar aksiya keçiriblər. Fəallar “Nəhəng çirkəndiriciləri təpikləmək”, “İlanları təmizləmək” şüarları yazılmış pankartlar açaraq ekologiyanın çirkəndirilməsinə səbəb olan sənaye şirkətlərinə qarşı çıxışlar ediblər.

Tədbir çərçivəsində Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun təşkilatçılığı ilə isə “Sülhün, Torpağın və Ekosistemlərin Minatəmizləmə və Kənd Təsərrüfatı Vasitəsilə Bərpası” mövzusunda Panel Müzakirəsi keçirilib.

COP29 tədbiri çərçivəsində “Azərsun Holding” tərəfindən “Keçidin gücləndirilməsi: Gələcəyin enerjisini bugüнден maliyyələşdirmək” adlı panel müzakirəsi də təşkil edilib.

Bundan başqa, dünən COP29 Sülh, Yardım və Bərpa Günü'nün açılışı olub. Açılış COP29 çərçivəsində keçirilən “İqlim və Sülh: Heç kimi arxada qoymamaq naminə birgə fəaliyyət” adlı Yüksək səviyyəli Panel çərçivəsində baş tutub. Tədbir Azərbaycan COP29 tərəfindən yaradılmış Birgə Təşəbbüs (Azərbaycan, Misir, Almaniya, İtaliya, Uqanda, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Böyük Britaniya) və Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (IOM) tərəfindən təşkil edilib.

Tədbirdə Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov, 20-dən artıq dövlətin nazirləri, hökumətin xüsusi nümayəndəsi səviyyəsində təmsilçiləri, BMT qurumları, yardım bankları, beynəlxalq təşkilatlar, beyin mərkəzləri iştirak edib.

Tədbirin sonunda COP29 Sülh Günü'ndə “Bakı Çağırışı” adlı sənəd elan olunub.

Eyni zamanda tədbirdə İqlim və Sülh Fəaliyyəti üzrə Bakı Mərkəzi təsis edilib.

Bakıda keçirilən COP29 konfransı çərçivəsində Afrikanın 54 ölkəsini əhatə edən Pan-Afrika İqlim Ədalət Aliansı (PACJA) iqlim fondunun artırılması tələbi ilə aksiya keçirib. Aksiya iştirakçılarıнын əsas tələbi iqlim dəyişmələrinə qarşı aparılan mübarizə üçün maliyyələşmənin artırılmasıdır.

Aksiyanın təşkilatçısı, PACJA-nın əməkdaşı Çarlz Peter APA-ya açıqlamasında bildirib ki, COP29-da təxminən 100 nəfərdən ibarət nümayəndə heyəti ilə təmsil olunurlar: “Bizim əsas çağırışımız iqlim məqsədli maliyyə toplanmasının həcmindən artırılmasından ibarətdir. Vəsaitin həcmi milyardlardır, biz isə trilyonlarla olmasını tələb edirik.

Müharibələr üçün milyardlarla vəsait sərf edilir. İnsanlar iqlim dəyişmələri ilə məşğul olmağın aktuallığını görmürlər. İqlim dəyişmələri artıq qapımızı döyür. Müharibə kimi zərərli işlərə ayrılan vəsaitlər iqlimin sağlamlaşdırılmasına məqsədlərinə ayrılmalıdır.

COP29-un 5-ci günündə dünyanın xilasını üçün çağırışlar

Bakıda keçirilən global tədbirin müsbət nəticələri indidən müşahidə olunmağa başlayıb

ABŞ-ın energetika naziri Cennifer Qranholm isə COP29 Enerji Təşəbbüsləri üzrə Nazirlər Toplantısı (Qlobal Enerji Saxlama və Şəbəkələr Müddəasının işə salınması) mövzusunda baş tutan plenar sessiyada deyib ki, təmiz enerjiyə və karbonsuzlaşdırma qoyduğumuz hər bir sərmayə ilə önümüzdə daha aydın yol açmış olur: “Bu həftə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə və liderliyə görə, Azərbaycanın bütün komandasına təşəkkürlərimi bildirirəm. Hər il COP bizim hamımız üçün təmiz enerjiyə keçiddə kritik nəzərdə ambisiyalarımızı qiymətləndirməyə xidmət edir”.

Bakıda davam edən və dünyanın ən böyük tədbiri sayılan, həmçinin Güney Qafqazda ilk dəfə keçirilən COP29 şübhəsiz, Azərbaycanın artıq oturmuş, uğurlu və regionun apancı dövləti kimi dünyadakı nüfuzunu daha da gücləndirəcək, ölkəmizin imicinə əlavə xallar gətirəcək. Söhbət yalnızca Prezident Əliyevin başçılığı ilə Bakıda reallaşan möhtəşəm tədbirə uğurlu təşkilatçılıqdan və ev sahibliyindən, tədbir çərçivəsində imzalanan çoxsaylı sənədlərdən getmir. Eyni zamanda, Fransa daxil, Qərbin bəzi dövlətlərinin, onun Avropa Parlamenti, AŞ PA təmsilçilərinin bəşəri dəyərlər, insan haqları ilə bağlı ikiüzlü siyasətinin fəş edilməsindən gedir.

Britaniyanın inkişaf məsələləri üzrə naziri Anneliese Dods isə COP29 çərçivəsində keçirilən “İqlim və Sülh: Heç kimi arxada qoymamaq naminə birgə fəaliyyət” adlı yüksək səviyyəli paneldə böyük çoxtərəfli inkişaf banklarına çağırış edib və onları problemin həlli üçün daha çox iş görməyə çağırıb.

ABŞ-ın energetika naziri Cennifer Qranholm isə COP29 Enerji Təşəbbüsləri üzrə Nazirlər Toplantısı (Qlobal Enerji Saxlama və Şəbəkələr Müddəasının işə salınması) mövzusunda baş tutan plenar sessiyada deyib ki, təmiz enerjiyə və karbonsuzlaşdırma qoyduğumuz hər bir sərmayə ilə önümüzdə daha aydın yol açmış olur: “Bu həftə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə və liderliyə görə, Azərbaycanın bütün komandasına təşəkkürlərimi bildirirəm. Hər il COP bizim hamımız üçün təmiz enerjiyə keçiddə kritik nəzərdə ambisiyalarımızı qiymətləndirməyə xidmət edir”.

Bakıda davam edən və dünyanın ən böyük tədbiri sayılan, həmçinin Güney Qafqazda ilk dəfə keçirilən COP29 şübhəsiz, Azərbaycanın artıq oturmuş, uğurlu və regionun apancı dövləti kimi dünyadakı nüfuzunu daha da gücləndirəcək, ölkəmizin imicinə əlavə xallar gətirəcək. Söhbət yalnızca Prezident Əliyevin başçılığı ilə Bakıda reallaşan möhtəşəm tədbirə uğurlu təşkilatçılıqdan və ev sahibliyindən, tədbir çərçivəsində imzalanan çoxsaylı sənədlərdən getmir. Eyni zamanda, Fransa daxil, Qərbin bəzi dövlətlərinin, onun Avropa Parlamenti, AŞ PA təmsilçilərinin bəşəri dəyərlər, insan haqları ilə bağlı ikiüzlü siyasətinin fəş edilməsindən gedir.

Bu xüsusda Prezident İlham Əliyevin tədbirin 3-cü günündə COP29 çərçivəsində inkişaf etməkdə olan kiçik ada

dövlətlərinin (SIDS) Sammitində çıxışı zamanı dedi ki, artıq beynəlxalq maliyyə korporasiyaları və bank strukturlarının açıqlamaları var ki, iqlim dəyişikliyinin fəsadlarına qarşı mübarizə məqsədilə öz maliyyə töhfələrini artırırlar. Məsələn, Dünya Bankı maliyyə töhfəsini 170 milyard çatdıracağını bildirib. Bütün bunlar COP29-dan əsas gözlənti olan yeni iqlim maliyyəsi hədəfi üzrə tarixi razılaşmanın əldə olunması üçün COP29-da danışıqlar üçün əla mühit yaradır.

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov “Yeni Musavat”-a deyib ki, Azərbaycan regionda “yaşıl enerji”nin formalaşmasına və genişlənməsinə töhfə verən ölkələrəndir. Son illər Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyada alternativ mənbələrdən enerji hasilatına ən çox investisiya cəlb edən ölkələrdən biri Azərbaycandır: “Yalnız son illər Azərbaycanda alternativ mənbələrdən “yaşıl enerji”nin inkişafı üçün 1 milyard

dollar artıq vəsait sərf edilib. Bu baxımdan COP29-un Bakıda təşkil edilməsi, uğurla davam etməsi də ondan xəbər verir ki, Azərbaycan “yaşıl enerji” şəbəkəsinin genişləndirilməsinə töhfə verir. Digər tərəfdən isə Azərbaycan regional və global təşəbbüslərlə çıxış edir. COP29 iqlim dəyişikliyi mövzusunda yeni səhifənin açılmasına imkan verəcək. Burada müzakirə edilən məsələlər, problemlərin göstərilməsi deyil, onların həlli ilə bağlı təklif edilən mexanizmlər ondan xəbər verir ki, COP29 xüsusilə global dəyişikliklər baxımından, eləcə də ətraf mühit və iqlim dəyişiklikləri kontekstində maliyyə resurslarının cəlb edilməsində xüsusi rola malik olacaqdır.

COP29-un 196 ölkədən gəlmiş və qeydiyyatdan keçmiş 72 min iştirakçısı, aktivlik, beynəlxalq ictimaiyyətin və medianın marağı bir daha təsdiq edir ki, bu tədbirin Azərbaycanda keçirilməməsinə qarşı xüsusi kampaniya aparılan bir sıra Qərb dairələrinin və eləcə də onların ölkəmizdəki marginal siyasi havadarlarının bütün cəhdləri iflasa uğrayıb. COP29-a olan yüksək maraq tədbiri boykot etməyə çağıran daxili marginal qrupların da tam iflası deməkdir. COP29-da iştirakçılıq səviyyəsinin, marağın yüksək olması bir daha təsdiq edir ki, məlum qərəzli siyasət təkə Azərbaycanı qarşı deyil, bəşəriyyətin gələcəyinə yönəldiyi üçün qəbul edilməyəcək. Məhz COP29 üçün maliyyə təminatının gücləndirilməsi, global təşəbbüslərin sistemləşdirilməsi, xüsusən də inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən maliyyə dəstəyinin verilməsi ilə bağlı aparılan müzakirələr ondan xəbər verir ki, Bakı global çağırışlara töhfələrini davam etdirir”.

BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının siyasi əhəmiyyətini şərh edən politoloq Yusif Bağırzadə isə bildirib ki, Azərbaycanın müstəqillik tarixində ən böyük tədbirə, COP29-a rəhbərlik etməsi ölkəmizin beynəlxalq münasibətlər sistemində və millətlərarası münasibətlərin inkişafında rolunu daha da artırır: “Hazırda dünya ictimaiyyətinin bütün diqqəti Bakıya yönəlib və 70 mindən artıq qonağın iştirakı ilə keçirilən bu möhtəşəm tədbir sivil dünyanın ayrılmaz hissəsi kimi ölkəmizin ümumbəşəri dəyərlərə malik olduğunu bir daha nümayiş etdirəcək. Digər tərəfdən, ölkəmizin COP29 beynəlxalq konfransına uğurla ev sahibliyi etməsi xalqımızın növbəti böyük uğuru olmaqla bərabər, həm də malik olduğumuz potensialı bütün dünyaya göstərmək baxımından da önəmlidir. Bu kimi tədbirlər turizm-xidmət sektorunun dəstəklənməsi və inkişafına xidmət etməklə yanaşı, həm də ölkənin iqtisadi potensialı ilə daha yaxından tanış olmağa fürsət yaradır. COP29 bir sıra istiqamətlərdə - Azərbaycanın iqtisadiyyatı, eyni zamanda, ölkənin yaşıl enerji sahəsində həyata keçirdiyi fəaliyyətlərin təqdimatı baxımından da çox vacibdir. COP29 bizə yeni tərəfdaşlıqlar qurmaq, ölkəmizin iqtisadiyyatının potensialını təqdim etmək imkanını verəcək ki, bu da xarici sərmayələrin cəlb baxımından səmərəli olacaqdır”.

✉ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Musavat”

Gələn ay, dekabrın 5-6-da Maltada ATƏT-ə Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatına (ATƏT) üzv ölkələrin XİN başçılarının illik toplantısı keçiriləcək. Tədbirə Rusiya XİN rəhbəri Sergey Lavrovun da qatılacağı gözlənilir.

Lakin Lavrova görə, ATƏT dərin böhran yaşayır və bu böhrandan çıxma bilməyəcək. "Qərbin bu təşkilatın bütün nizamnamə sənədlərini pozaraq atdığı addımlardan sonra onun qalıb-qalmayacağını bilmirəm", - nazir vurğulayıb.

Onun sözlərinə görə, Qərb ATƏT-ə öz birtərəfli və rusofob yanaşmalarını sınımağa çalışıb.

Az öncə Polşanın xarici işlər naziri Radoslav Sikorski bildirmişdi ki, Qərb Lavrovun iştirak edəcəyi ATƏT xarici işlər nazirlərinin görüşünü boykot edib-etməmək barədə hələ qərar verməyib.

Qeyd edək ki, bu, Rusiyanın Ukraynaya təcavüzündən sonra (2022) Lavrovun Qərb ölkəsinə ilk səfəri olacaq - əgər baş tutarsa təbii ki.

Təşkilatın böhran içində olduğunu isə onun yaratdığı

ATƏT böhran içində, MQ isə "yaşayır". Ermənistanın sonuncu "saman göpü"

Günay Ağamalı: "Yarımçıq sülhdən söhbət belə gedə bilməz"

Niyaməddin Orduxanlı: "Azərbaycan Ermənistanı çağırış edib ki, Minsk qrupundan imtina edək"

Asif Nərimanlı: "ATƏT rəhbərliyi Minsk qrupunun ləğvini müzakirəyə çıxara bilər"

altında saxladı. 1992-ci ildə ATƏT-in nəzdində yaradılan Minsk qrupu isə proses ətrafında imitasiya xarakteri daşıyan fikirlər səsləndirməklə sadəcə mövcud status-kvonu qoruyub saxlamağa çalışdı. Bu səbəbdən, ATƏT-in Minsk qrupu və digər beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətsizliyi işğal olunmuş torpaqlarımızı hərbi gücün tətbiqi ilə azad etməyə sövq etdi. Nəticədə, 44 gün davam Vətən savaşı ilə Azərbaycan tarixi

nistanı bütün müddəaları təmin edilmiş sülh müqaviləsini imzalamağa çağırıraq. Həmin məlum şərtlər reallaşmadıqca hər hansı bir yarımçıq sülhdən söhbət belə gedə bilməz".

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlının sözlərinə görə, həm ATƏT, həm də ATƏT-in Minsk qrupu Azərbaycan xalqı üçün çoxdan ölüb: "30 il Azərbaycan tor-

kar siyasəti. Azərbaycan sülhü əldə etmək üçün Ermənistanı çağırış edib ki, Minsk Qrupundan imtina edək. Ancaq buna Ermənistan razı olmayacaq. Çünki qeyd etdiyim kimi, bütün gücü ilə ermənilərə dəstək verirlər. Qərb liderləri bu gün Paşinyanı başa salıblar ki, sülh imzalamaq olmaz, Rusiya-Ukrayna müharibəsinin yekununu gözləmək lazımdır, Putini devirib yenedən Rusiyaya Amerikapərəst birini gətirə bilərik və bu za-

"Fransalı nazirin COP29-da iştirakdan imtina etməsi qeyri-konstruktiv yanaşmadır"

"Fransalı nazirin COP29-da iştirakdan imtina etməsi qeyri-konstruktiv yanaşmadır". APA xəbər verir ki, bunu jurnalistlərə açıqlamasında xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov deyib.

Nazir deyib ki, özünü iqlim sahəsində lider dövlətlərdən biri hesab edən Aİ-nin aparıcı ölkəsi olan Fransa istənilən bəhanə ilə iqlim mövzusunda kənarda qalması, konfransda iştirak etməməsi yanlış addımdır. "Ən azı Azərbaycan heç vaxt iqlim mövzusunda Fransa ilə münasibətlərinə qarışdırmır. Bizim COP-dan öncə də tədbirlərimiz olub və onların hamısına fransalı danışıqlılar, Fransa nümayəndələri dəvət olunublar və bu tədbirlərdə iştirak ediblər. Bizim COP komandamız da onlarla çox konstruktiv işləyiblər. Bundan öncə də söylədiyim kimi, Fransa iştirak etməməsi artıq onların öz seçimidir".

üzdənirəq Minsk qrupunun (MQ) uğursuz fəaliyyətindən də görmək olardı. Xatırladaq ki, Azərbaycan sülh müqaviləsini yaxınlaşdırmaq və qarşılıqlı etimadı artırmaq üçün Ermənistanı bu qurumun rəsmi ləğvindən ötrü ATƏT-ə birgə müraciət ünvanlanmağı təklif edib. İrəvan isə hiyləgərçəsinə buna yalnız sülh müqaviləsindən sonra razılıq verəcəyini bildirib. Bu da onun Azərbaycana qarşı ərazi iddiasından əl çəkmədiyinin daha bir sübutudur.

Qərribə durumdur: təşkilat böhran içində, Minsk qrupu isə formal da olsa, qalır. Ermənistan nəyə ümidlidir?

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalı hesab edir ki, hazırda Azərbaycanın siyasi gündəliyində ATƏT-in Minsk qrupu ilə bağlı hər hansı bir müzakirə predmeti yer almır: "Ermənistan 30 ilə yaxın müddətdə BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini görməzdən gələrək Azərbaycan torpaqlarını işğal

ədələti bərpa etdi və işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytardı. Artıq münəfişinin həllindən dörd il keçir və Azərbaycanın siyasi gündəliyində Minsk qrupu ilə bağlı hər hansı bir müzakirə predmeti yer almır. Ona görə də həmsədrlik institutu öz legitimliyini itirib və o ləğv olunmalıdır. Lakin, son dövrlər Ermənistanın və bəzi Qərb ölkələrinin Minsk qrupunun yenidən canlandırılması üçün çalışdığını müşahidə edirik. Rəsmi İrəvanın mövcud sülh gündəliyində vaxt qazanmağa hesablanmış addımlarını strateji üstünlük əldə etmək cəhdləri kimi qiymətləndirməliyik. Ermənistan normalaşma prosesini uzatmaqla beynəlxalq müstəvidə dəstək qazanmağa çalışır və yardım edilən silah-sursatla hərbi avanturaya yönəlir. Qərb isə analoji vəziyyətə qayıtmaq üçün Minsk qrupunun canlandırılmasında maraqlıdır. Ancaq bu tamamilə qeyri-real bir yanaşmadır və rəsmi Bakının prinsipləri bəllidir. Biz Ermə-

paqlarının işğalda qalmasına, 1 milyon soydaşımızın didərgin düşməsinə və 20% ərazinin işğalda qalmasına şərait yaradan Minsk qrupundan gözləntimiz yox idi. Bütün bəhanələrlə Azərbaycanla sülh sazişini imzalamaqdan yayınır. Vaxt udur. Bu gün həm də ABŞ və Qərbin narahat olduğu faktor Qarabağdan gedən ermənilərin Ermənistanda və xaricdə məskunlaşmasıdır. Bu erməniləri vaxt keçdikdən sonra Qarabağa qaytarmaq çox çətin olacaq və Amerika həmin ermənilər vasitəsilə Azərbaycana təzyiq edə bilməyəcək".

Siyasi analitik Asif Nərimanlı Minsk qrupunun mövcudluğunda maraqlı tərəflərin olduğunu qeyd etdi: "Qarabağ münaqişəsinin mövcud olduğu dövrdə beynəlxalq güclərin sərgilədiyi mövqe - işğalçı ilə işğala məruz qalan arasında fərqin qoyulmaması, bir çox hallarda işğalçının dəstəklənməsi mövcud beynəlxalq münasibətlər sisteminin çürüdü-yünü təsdiq edirdi. Azərbaycan müharibədə faktiki olaraq,

BMT qətnamələrini icra etməyərək, dünyanın ən ali orqanını, həm də beynəlxalq münasibətlər sistemini düşdüyü bi-abırçı vəziyyətdən xilas etdi. Ukrayna müharibəsi isə ümumiyyətlə mövcud dünya nizamının - təhlükəsizliyin və sabitliyinin zəmanəti hesab olunan mövcud təşkilatların artıq lazımsız olduğunu bir daha ortaya çıxardı. Bu mənzərə fonunda ATƏT-in fəaliyyəti artıq effektivsizdir. Buna rəğmən, təşkilatın Minsk qrupunu hələ də de-yure ləğv etməməsi də onun qeyri-adekvat fəaliyyətindən qaynaqlanır. Çünki Minsk qrupunun hələ də de-yure mövcudluğu artıq siyasi məsələdir və müəyyən qüvvələr burada maraqları var. Doğrudur, ATƏT-də qərarlar yekdilliklə qəbul edilir, Minsk qrupunun de-yure ləğvi gündəmə gələrsə, qərarın qəbul edilməməsi də ola bilər. Lakin ATƏT rəhbərliyi ən azından Minsk qrupunun ləğvini müzakirəyə çıxara bilər. Bunun edilməməsi də bu təşkilatın realığa qeyri-adekvat olduğunu təsdiq edir. Minsk qrupunun hələ də de-yure

saxlanılmasında həm Ermənistanın, həm də regionda maraqları olan ölkələrin məqsədi var. Məsələn, Fransa bu məsələdə əsas maraqlı tərəflərdən biridir. Burada məqsəd rəsmi Bakıya qarşı təzyiq aləti kimi istifadə etməkdir. Çünki Qarabağ münaqişəsi həll edilsə də, bu realığı inkar edənlər və regionda şərtlər dəyişərsə, yenidən "erməni məsələsini" kart kimi ortaya atmağı planlaşdırırlar. Ermənistan da Minsk qrupunun de-yure ləğv edilməməsindən bu məqsədlə istifadə edir. Gələcəkdə regional şərtlərin dəyişə biləcəyi ehtimalından yapışsınlar, bunun olmayacağına bilsələr də. Lakin cari dövrdə Minsk qrupunun de-yure ləğv edilməməsindən Bakı ilə danışıqlarda kart kimi istifadə etdikləri istisna edilməməlidir. Azərbaycan Ermənistanı Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı birgə müraciət etməyi təklif edir. Mümkündür ki, İrəvan Bakıdan qarşılığında "nəse alaraq" bunu etməyi düşünür".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistan baş naziri Nikol Paşinyanın vaxtaşırı "sülh göyərçini" obrazına girməsinə artıq adət etmişik. İki gün öncə o, yenə eyni rolda ənənəvi açıqlamalar verib. Bu dəfə ötən ay Kazanda BRİKS sammiti çərçivəsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə söhbətin "detalları"na aydınlıq gətirməklə.

"Mənim Əliyevlə sammit meydançalarında bu qədər uzun söhbətim heç vaxt olmayıb. Fikrimcə, söhbət zamanı ən mühüm məqam bu oldu ki, Ermənistan və Azərbaycanın dinc yanaşı yaşaması üçün tək cəmi sülh və digər müqavilələrin imzalanması yetərli deyil, həm də strateji saziş imzalamaya ehtiyac var. Elə bir anlaşma ki, iki ölkə yaxın 100 ildə müstəqil dövlətlər kimi dinc yanaşı yaşasın. Hesab edirəm ki, bu, ən vacib, ən mühüm məsələdir", - Paşinyan deyib. Onun

Xatırladaq ki, Kazanda iki ölkənin rəhbərləri XİN başçılarına sülh müqaviləsi üzrə danışıqları intensivləşdirmək təlimatı veriblər. Nikol Paşinyanın haqqında danışdığı "sülh müqaviləsinin qalan 2 maddəsi" və Bakı və İrəvan arasında əlavə strateji saziş təklifi nəyi nəzərdə tutur? Belə çıxır, Ermənistan öz konstitusiyasını heç vaxt dəyişməyəcək? Ümumiyyətlə, İrəvan böyük sülhlə bağlı söz oyununa nə vaxt son qoyacaq? Bu arada Ermənistan Konstitusiyası Məhkəməsinin sədri Ar-

Paşinyanın söz oyunu - Kazanda Əliyevə verdiyi o təklif...

Baş nazirin danışdığı qalan 2 maddə və Bakı ilə İrəvan arasında əlavə strateji saziş təklifi nəyi nəzərdə tutur? - Bakıdan iddialara cavablar var

sözlərinə görə, saziş ideyası "real Ermənistan" konsepsiyasına əsaslanır. "Kazan danışıqlarının yekunu kimi Ermənistan və Azərbaycan kommunikasiyalarının açılması ilə bağlı qərar qəbul edə bilər ki, bu da qarşılıqlı məqbuldur. Biz bu təklifi yazılı şəkildə Azərbaycana təqdim etmişik. Sülh müqaviləsinin qalan 2 maddəsi üzrə təkliflər noyabrın 11-də Bakıya təqdim edilib", - Ermənistanın baş naziri əlavə edib.

Ardınca o, Ermənistan Konstitusiyasını dəyişməyə ehtiyac olmadığını söyləyib: "Çünki orada nə Azərbaycana qarşı ərazi iddiası var (? - red.), nə də birbaşa və ya dolayısı ilə Dağlıq Qarabağın adı çəkilir. İrəvanın da qarşılıq olaraq Azərbaycan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi tələbi irəli sürməsi danışıqlar prosesini dalana aparar". Bu, artıq həm də Bakını şantaj etmək cəhdidir. Yəni ki, "Bakı konstitusiyası ilə bağlı tələbdən əl çəkməzsə, eyni tələbi biz Azərbaycana qarşısında qoyacağıq". Hərçənd Paşinyan parlamentdə çıxışında belə bir ifadə də işlədib: "Son illər mən Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsini (harada ki, keçmiş Dağlıq Qarabağ Ermənistan ərazisi sayılır - red.) onlarla dəfə oxumuşam və gəldiyim dəhşətli qənaət budur ki, Bəyannamənin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Ermənistan Respublikası mövcud ola bilməz. Bu bizim ən böyük problemimiz və faciəmizdir. İndi sual budur ki, əsl Ermənistan nədir və onun vətəndaşı kimdir..."

man Dilanyan deyib ki, Müstəqillik Bəyannaməsi heç vaxt konstitusiyanın bir hissəsi olmayıb və "Bəyannamə ilə Konstitusiyanın məzmununu eyni müstəvidə yerləşdirmək mümkün deyil". Onu da bildirib ki, sülh müqaviləsi konstitusiyaya zidd ola bilər, lakin konstitusiyaya beynəlxalq müqaviləyə zidd ola bilməz.

Qeyd olunur ki, bu il sentyabrın 26-da Konstitusiyaya Məhkəməsi Ermənistan və Azərbaycanın delimitasiya komissiyalarının fəaliyyətinin əsasnaməsinə dair rəyini dərc edib. Orada Müstəqillik Bəyannaməsi ilə bağlı bir bənd yer alıb. Məhkəmə Konstitusiyada Bəyannaməyə istinadın hüquqi qüvvəyə malik olmadığını bildirib. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) Mətbuat xidməti idarəsinin rəisi Ayxan Hacıadə Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyana cavab verib. Ayxan Hacıadə bildirib ki, Paşinyanın guya Azərbaycan Konstitusiyasında Ermənistanla qarşı ərazi iddialarının olması barədə parlamentdə dediklərinin əsası yoxdur. XİN sözçüsü qeyd edib ki, Nikol Paşinyan bununla beynəlxalq ictimaiyyəti çaşdırmağa çalışır.

Politoloq Elxan Şahinoğlunun sözlərinə görə, Paşinyan strateji sazişin imzalanmasını yaxın əsrlərdə xalqların dinc yanaşı yaşamasının vacib olmasıyla əsaslandırır. "Paşinyan ayrıca, Kazanda BRİKS toplantısı çərçivəsində Prezident İlham Əliyevlə görüşü indiyə qədər keçirilən ən faydalı müzakirə kimi qiymətləndirib. Paşinyan Er-

menistanın kommunikasiyaların blokdan çıxarılması üçün Azərbaycana yazılı təklif göndərdiyini deyib: "Biz regional kommunikasiyaların açılması məsələsini tamamilə qarşılıqlı məqbul hesab edə bilərik". Paşinyan iki xalqın dinc yaşaması məqsədilə strateji sazişin imzalanmasının vacib olduğunu bildirirsə də, ona müxalif olan qüvvələr, o cümlədən erməni kilsəsi bunu istəyirmi? Paşinyan birinci bu suala cavab tapmalıdır. Çünki Ermənistandakı anti-Azərbaycan qüvvələr bir gün Paşinyanı devirərsə və ya seçki yolu ilə hakimiyyətə gələrərsə, iki ölkə arasında dinc yaşamanı əsas tutan sazişə qarşı çıxacaqlar", - E.Şahinoğlu belə dəyərləndirir.

Analitikin fikrincə, ona görə də Ermənistanda Konstitusiyanın dəyişdirilməsi ilə yanaşı Azərbaycanla strateji sazişin imzalanmasıyla bağlı da referendum ehtiyac yarana bilər: "Ermənilərin mütləq əksəriyyəti Paşinyanın Azərbaycanla "strateji saziş" ideyasına səs verərsə, bu halda müxalifət əngəli ortadan qaldırılacaq. Paşinyanın regional kommunikasiyaların açılması məsələsinə gəldikdə isə baş nazirin tələməsinin səbəbi İranla bağlıdır. Şərqi Zəngəzuru Naxçıvanla birləşdirəcək yolun İran üzərindən tikintisinə dair çalışmaları sürətlənib. Paşinyan Zəngəzur dəhlizinin açılmasıyla bağlı Bakı ilə razılaşmanı bir müddət də uzatsa, yeni yol İrəvandan keçəcək və Ermənistan oyuncağına çevriləcək. Buna

görə də hazırda rəqabət İranla Ermənistan arasında gedir. Azərbaycan üçün bu rəqabətdə hansı ölkənin qələbə qazanacağına fərqi yoxdur, önəmli olan qısa müddətdə Şərqi Zəngəzuru Naxçıvanla birləşdirəcək dəmir və quru yolun çəkilməsidir".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı hesab edir ki, Paşinyanın "strateji saziş" açıqlaması sülh müqaviləsindən sonrakı dövrdə "zəmanət qazanmaq" məqsədi daşıyır: "Bu, sülh müqaviləsinin Ermənistanın maraqlarını - istəklərini tam ifadə etməyindən xəbər verir. İrəvanın Bakı ilə münasibətlərin qurulmasında iki strateji hədəfi var: kommunikasiyanın "suveren prinsiplərə" uyğun açılması - Zəngəzur dəhlizinin verilməməsi; sərhədi SSRİ dağılanda mövcud olan xətlərə - hazırkı Ermənistanın sərhədləri çərçivəsində müəyyənləşdirmək". Təhlilçiyə görə, Ermənistanın sülh sazişində hər iki hədəfə nail olmaq cəhdləri baş tutmadı, hər iki məsələ sazişin imzalanmasından sonrakı dövrdə saxlanılıb: "Birinci məsələdə - kommunikasiyanın açılmasında "ortağ məxrəcə" gəlmək mümkün deyil, misal üçün Azərbaycanın Naxçıvana maneəsiz çıxışını təmin etmək müəyyən nəticə əldə edilə bilər, istisna deyil ki, İrəvanın Bakıya göndərdiyi təkliflər arasında bu da mövcuddur. İkinci məsələ Ermənistan üçün "mövducluq" prinsipi daşıyır: Qərbi Azərbaycan məsələsi Bakının gündəliyinə daxildir və sərhəd müəyyən edilmədiyi müddətdə ermənilərin Paşinyanın dediyi kimi, "kadastr" olmayacaq. Nikol indiyə qədər qoşunların "güzgü prinsipi" üzrə geri çəkilməsinə, sərhəddə "nəzarət mexanizmi" yaradılmasına, "qarşılıqlı hücum etməmək paktının" imzalanmasına nail ola bilməyib".

A.Nərimanlının bildirdiyinə görə, görünür, bu məsələlər müzakirə edilən sülh müqaviləsində İrəvanın istədiyi formada əksini tapmır: "Ermənistan təklif etdiyi "strateji saziş"də bu məsələlərin yer almasını - mövcud sərhədlərinin saxlanılmasını istəyir. Hərçənd, texniki olaraq iki dövlət arasında hansısa strateji sazişin imzalanması üçün öncə sülh sazişi

Azərbaycan-Ermənistan sülh sazişi üzərində iş gedir

XİN rəhbəri Paşinyanın kommunikasiyaların açılması ilə bağlı fikirlərinə aydınlıq gətirdi

Azərbaycan və Ermənistan arasında nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması yeni mövzu deyil. APA xəbər verir ki, bunu Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

Nazir bildirib ki, 2020-ci il Üçtərəfli Bəyanatında buna dair xüsusi bənd mövcuddur: "Orada Ermənistanın üzərinə götürdüyü öhdəliklər mövcuddur. Mövzu uzun müddət ərzində müzakirə predmetidir. Üç il yarım müzakirələrdən sonra "razılıq əldə olunub" sözü, hesab edirik ki, gecikmiş sözdür. Bu razılıq çoxdan əldə olunmalı idi. Hələ bununla bağlı rəsmi sənəd yoxdursa, Ermənistan bu istiqamətdə heç bir işə başlamayıbsa, deməli, hələ də açıq məsələlər mövcuddur. Azərbaycan ərazisində işə nəqliyyat kommunikasiya infrastrukturunun yaradılması ilə bağlı artıq uzun müddət ərzində işlər sürətlə gedir və həmin infrastruktur Ermənistanla sərhəddə kimi yaxın zamanda çatdırılacaq".

Qeyd edək ki, Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyan bu günlərdə regional kommunikasiyaların açılması ilə bağlı qərarın ola biləcəyini də qeyd edib. O bildirib ki, Ermənistan və Azərbaycan regional kommunikasiyaların açılması üzrə qarşılıqlı məqbul həll yoluna yaxındır.

Xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov ilin sonuna qədər Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanıb-imzalanmamasına da münasibət bildirib.

Nazir jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, danışıqlar prosesinin iki komponenti var: "Biri fiziki görüşlərdir və bunun əhəmiyyəti var. Hazırda Azərbaycan nümayəndə heyətinin əsas fokusu COP-la bağlıdır. Bu səbəbdən dekabrda öncə fiziki görüşlərin olması mümkün deyil. Dekabr, ya yanvar ayında olması sonrakı məsələdir. Hələlik bununla bağlı hər hansı konkret razılaşma yoxdur. Fiziki görüşlərdən başqa, sənəd üzərində iş davam edir və bu iş hazırda da dayanmayıb".

imzalanması, münasibətlər normallaşmalıdır". Ekspertin sözlərinə görə, Paşinyan bu məsələni Kazanda Əliyevlə müzakirə etdiyini deyir: "Mümkündür ki, Əliyev öncə sülh sazişinin imzalanması - təbii ki, Bakının gündəliyinə uyğun - daha sonra bunun müzakirə edilməsi cavabını verib. Görünür, Nikol erməni ictimaiyyətinə sülh sazişi ilə bağlı atılacaq addımların və niyə bu addımları atacaqlarının anon-

sunu verir. Çünki tərəflərin dekabrda sülh müqaviləsi mətninin müzakirəsinə qayıdacağı gözləntisi var. Paşinyanın danışıqlar öncəsi "real Ermənistan" konsepsiyasını yenidən önə sürməsi də buna hesablanıb. Bu konsepsiyaya özündə qonşu ölkələrə qarşı ərazi iddialarından və bunun əks olunduğu normativ-hüquqi aktlardan imtina edilməsini ehtiva edir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Depodakı elektron lövhə

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

"Aşığa sadəgə ver,
Hirsinə qadağə ver.
Burdan salamat keçsən,
Bir ye, beş sadəgə ver".
(Sarı Aşıq)

Bəzən millət elə fikirləşir ki, hökumətin başı bəynəlxalq tədbirlərin keçirilməsinə qarışsın, onu yaddan çıxardır. Qətiyyətlə yazıram, belə deyildir. Xalq heç zaman yaddan çıxmır. Hökumətimiz ilk növbədə xalqı düşünür. Qalanı əfsanədir. Biz heç zaman xalqı yadların ayağına vermərik. Klassikin əsərində yazılan kimi: "İtə atarlıq, yada satmarlıq".

Məsələn, son illər əhali metroda sıxlıqdan şikayətlənir. Deyirlər bir-birimizin belində yol gedirik. Doğrudan da, bəzən orda elə basabas olur ki, qapıları bağlayıb camaatı içəri beş-beş buraxırlar. Adamlar vaqonun pəncərəsindən tunele tökülür. Bir dəfə qatırı basa-basa "İçərişəhər"ə özümüz apardıq. Çətini göz qaranlığa öyrəşənəndir.

Uzun sözün qıssası, buna nəse tədbir olmalıydı və oldu da. Təzəlikcə nəqliyyat üzrə holding yaradıldı, bütün yerüstü, yeraltı, suüstü, sualtı - el dilində yazsam, uçan-qaçan nəqliyyat növlərinin hamısını bir idarəyə cəm etdik. Yəni, bu saat metro ilə təyyarə, gəmi ilə avtobus hamısı bir çətir altına cəm olunmuşdur. Nəticədə metroda sıxlıq azalacaqdır. Gördün altda yer yoxdur, çıx eşiye, uç. Uça bilməsən üz. Kim sənə mane olur? Bizdə sərbəstlikdir. Əlbəttə, müəyyən qanunlar çərçivəsində.

Elə bu sərbəstliyimizi görərək təkcə ötən oktyabr ayında ölkəmizdə yaşamaq üçün 8 min 7 yüz (idarə belə yazmışdı, mən də kiməm dəyişəm) müraciət daxil olmuşdur. Əgər 1 ayda 8 min 7 yüz nəfər əcnəbi Azərbaycanda yaşamaq istəyirsə, bunu vur 12 aya, gör nə qədər edir. Sən isə donquldanırsan: "Sərhədlər bağlıdır". Başqaları axın-axın gəlir ey. Sözləşib, Dubayda əhalinin 90 faizi ekspatriantdır - qıraqdan gəlmədir.

Çox iş görülür, sadəcə, fikir vermirik. Dünən xəbər var idi: Naxçıvanda 1500 sayğac yenisi ilə əvəzlənmişdir. Gör xalq üçün nə qədər vacib hadisədir! Ancaq diqqətimizdən yayınır. Belə olmaz.

Yaxud, Bakıxanov qəsəbəsində binaların arasında qəzalı qaldırıcı kran varmış, onun fəaliyyəti dayandırılmışdır. Hətta video var idi, idarənin əməkdaşları kranın ətrafına "giriş qadağandır" yazılı lent bağlamışdır. Əgər o kran uçsa, neçə insan həlak ola bilərdi. İndi isə təhlükə aradan qalxmışdır.

Belə işlər o qədərdir ki... Səzsiz-hesabsızdır. Ta mövzuya girmişik, bir-ikisini də yazım, yerimiz var, məşallah. Bizə bu yeri hökumət verir, əlbəttə. Verməsələr harda yazıb-oxuyacaqdıq?

Bakıda təzə işiqforlar quraşdırılıb, bunların işığı dibinə də düşür. Fantastikadır. Lap istəsən telefonda qurdalana-raq get, qırmızı işığı yerdə görüb duracaqsan. Xalqın taleyini düşünmək daha necə olur?

Ancaq ən möhtəşəm yenilik, təbii, yenə də Bakı metrosunda tətbiq olunmuşdur. Açıq, yeniliyin ilkin tətbiqindən 10 günə yaxın zaman keçir, mən keçirdiyim şok sevincdən hələ indi-indi özümə gəlirəm, ona görə bir az gec yazasım oldum, əlaqədar təşkilatlardan üzr istəyirəm. Məsələ isə belədir: metronun deposunda elektron lövhə quraşdırılmışdır! Maşinistlər camaatı boşaldıb depoya gərdərkən lövhəyə "qatırı depoya çatdırdım" yazırlar. Əks halda hardan biləsən, bəlkə qatırı sürüb "Sədərek"ə gedib?

O cümlədən, hərəkət zamanı qatarda hansısa problemlər üzə çıxsın maşinist bunu da elektron lövhəyə yazır. Qabaqlar belə şeyləri depo növbətcisinə kağızda yazıb vermişlər. AXC-Müsavat dövründə heç kağız da yox idi, maşinist qaça-qaça depoya gedirdi.

Super yeniliklərdir. Sərnişinlər üçün olduqca sevindiricidir. Ancaq metro üçün 1 ayda 2 yenilik mənə çox oldu. Rəhmətlik Tağı müəllim demişkən, "bir-bir" olsa daha yaxşı deyildirmi?

P.S. Az qala yadımdan çıxmışdı: *Statistika Komitəsində mətbuat xidməti üçün yeni kalkulyator alınmışdır!*

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 8 Noyabr Zəfər Günündə etdiyi çıxış Ermənistanla yanaşı, qonşu İranın da müəyyən dairələrində təlaş yaradıb. Dövlət başçısı çıxışı zamanı kapitulyant Ermənistanı bir daha silahlanmanı dayandırmağa çağırıb.

Bu da tamamilə məntiqli və haqlı bir tələbdir. Ona görə ki, Ermənistan öz konstitusiyasından Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları ilə bağlı müddəaları çıxarmaq istəmir, bunu həyasızcasına özünün daxili işi hesab edir. Demək, revanşist planlardan əl çəkməyib. Maraqlıdır ki, İlham Əliyevin tələbi Tehrandə narahatlıq doğurub. Erməni mediasının yazdığına görə, İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu (SEPAH) bəyanatla çıxış edib. Bəyanatda deyilir: "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu yaxınlarda bildirib ki, Ermənistan silahı yerə qoymalıdır, əks halda onları ağır son gözləyir. İranın hərbi komandirləri və lideri hər zaman açıq şəkildə xəbərdarlıq ediblər: "Əgər Azərbaycan Ermənistan və İran arasında coğrafi sərhədləri dəyişdirmək üçün addımlar atsa, bu, ciddi nəticələrə səbəb ola bilər".

Guya İlham Əliyevin xəbərdarlığı ona işarədir ki, Azərbaycan Ermənistanla hücumla, Zəngəzur dəhlizini zorla açmağa hazırlaşır. Yəni yenə köhnə bayatı... Bəs İran yenə niyə "qaşınır"? Dostluqdan, qardaşlıqdan, mehriban qonşuluqdan dəm vuran İran burdan-bura - Bakıya, COP29 tədbirinə öz prezidentini yox, vitse-prezidenti göndərdi. Pezeşkian da Makron kimi Azərbaycana gəlmədi, beynəlxalq erməni lobbisinin, boykotçuların istəyinə uyğun olaraq. Bəs bunun harası qardaşlıq oldu? İran Prezidenti Məsud Pezeşkianın Bakıda keçirilən COP29 sammitinə qatılacağı haqda rəsmi açıqlama 4 noyabrda verilmişdi və İranın Bakıdakı səfirliyi bu məlumatı təsdiqləmişdi. Lakin COP29 konfransının başlanmasına iki gün qalmış Pezeşkianın tədbirdə iştirak etməyəcəyi barədə İranın SEPAH-a yaxın mediası məlumat yaymağa başladı. Məlumatda Pezeşkianın səfərdən imtina etməsinin səbəbi kimi İsrail nümayəndə heyətinin tədbirə qatılması göstərildi.

Belə çıxırdı ki, İsrail COP29-da iştirak etməsəydi, İran bu tədbirə prezident səviyyəsində qatılacaqdı. Maraqlıdır ki, İran hökuməti-

İranın Azərbaycana şantajı dayanmır: SEPAH yenə özünə əl qatdı...

Bu dəfə Prezident Əliyevin çıxışını təhrif ediblər ki, guya Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini hərbi yolla açmağa hazırlaşır; Ermənistanın yerinə cənub qonşumuz niyə "sancılanır"?

nin sözcüsü Fatimə Mühacirani də məhz İsrail nümayəndə heyətinin Bakıda keçirilən COP29 toplantısında iştirakı səbəbindən İran Prezidenti Məsud Pezeşkianın Bakıya gəlmədiyini bildirmişdi.

"Yeni Müsavat"a danışan Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri Samir Əsədlinin deyiyinə görə, İranda Pezeşkian hökuməti ayrı, SEPAH ayrı gücdür. Onun fikrincə, azərbaycanlı prezident Pezeşkianın ölkəmizə xoş münasibəti olsa da, xarici siyasət kursunda əsas söz sahibi ali dini lider və onun əsas qüvvəsi sayılan SEPAH-dır. S.Əsədli bu səbəbdən Tehran rejiminin Azərbaycanla Pezeşkian arasında münasibətləri korlamaq istədiyini düşünür: "Gördüyünüz kimi, İran hökuməti və prezident Azərbaycan əleyhinə açıqlamalar vermir, təmaslar, görüşlər keçirilir, amma SEPAH, onun media qanadı davamlı olaraq hər şeyi pozmağa çalışır. Son bəyanat da göstərir ki, SEPAH "qara işi" görməkdədir və məqsəd

Azərbaycana böhtan atmaqdır. Biz dəfələrlə bildirmişik ki, Zəngəzur dəhlizi əldə olunan razılaşma əsasında işə düşəcək, bu koridor Orta Dəhlizin bir hissəsidir, global logistikanın əhəmiyyətli payıdır. Yəni bu yolun işləməsi beynəlxalq layihədir və Azərbaycan dəhlizi hərbi güclə açmaq niyyətində deyil. Prezident bəyan edib ki, Qərbi Zəngəzura top-la-tankla yox, avtobusla, minik avtomobilləri ilə gedəcəyik". Partiya sədrinin müavini hesab edir ki, SEPAH Azərbaycan düşmənçilik edir və nifrət bəsləyir: "Əfsuslar olsun ki, hər şeyi onlar pozurlar. İki ölkə arasında münasibətlərdə mülayimləşmə olan kimi SEPAH mətbuatı, teleqram kanalları ölkəmizə şəər-böhtan yağdırmağa başlayır. SEPAH İranda mühüm gücdür və ölkənin idarəçiliyi az qala tam ələ keçirilib. Pezeşkian da bu gücə müqavimət göstərə bilmir. Görünən budur ki, Ermənistan SEPAH üçün doğma və əzizdir. Ancaq biz yaxşı anlarıyıq ki, burada heç də ermənilərin dərdi çəkilmir, sərhədlərin

dəyişdirilməsi deyiləndə Zəngəzur dəhlizi nəzərdə tutulur. Bu dəhlizin açılması İrandakı mövcud rejim üçün az qala ölümcül məsələyə çevrilir".

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev isə Araz dəhlizinin İran və Azərbaycan üçün kifayət qədər önəmli xətt olduğunu deyərək, Tehrandakı rejimin bu dərəcədə təşvişə düşməsinə səbəb görmür: "Həmin bəyanat fars-molla rejiminin ciddi maniyasından xəbər verir. Ermənistan bu dəhlizin açılmasına etiraz etmirsə, İran nədən narahatdır? İrəvan dəhliz statusu daşımaması və rusların nəzarətinə qarşıdır, ümumilikdə gediş-gəlişin əleyhinə deyil. Yəqinə İrandır ki, tamamilə qarşı çıxır və Cənubi Qafqazın sərhədlərinin dəyişməsi kimi qiymətləndirir. Belə çıxır ki, Zəngəzur dəhlizi İranı strateji və iqtisadi cəhətdən əhəmiyyətsiz bir vəziyyətə gətirib çıxara-raq, "izqoy" hala salacaq. Çünki Ermənistanın yerinə SEPAH "sancılanır".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Noyabrın 9-da Almaniya kansleri Olaf Şoltsun Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə zəng etməsi haqda məlumat vermişik. Telefon danışığı əsnasında Şolts Almaniya daxili siyasi vəziyyətə görə Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi COP29 konfransının liderlər sammitində iştirak edə bilməyəcəyini təəssüflə qeyd edib. Həmçinin Almaniyanın Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülhün və mehriban qonşuluq münasibətlərinin qurulmasını dəstəklədiyini qeyd edib və bu xüsusda ölkəsinin tərəfləri cəsarətli addımlar atmağa çağırıldığını deyib.

İlham Əliyev isə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi və onun əsasını təşkil edən prinsiplərin təşəbbüsünün Azərbaycan olduğunu deyərək, Ermənistanın konstitusional əsasda ölkəmizə qarşı ərazi iddialarının hələ də qalmaqda olduğunu bildirib, həmçinin Ermənistanın sənədin mətni üzrə

Sülh COP29-dan sonra da baş tutmayacaq, çünki...

2025-ci ildə də sülh sazişinin imzalanacağı sual altındadır; Ermənistan manevrlər edir, Qərb maraqlı deyil, Rusiya isə...

Xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov dünən ilin sonuna qədər Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanıb-imzalanmamasına münasibət bildirib. Nazir deyib ki, danışıqlar prosesinin iki komponenti var: "Biri fiziki görüşlərdir və

dekabrdan başlayaraq yeni bir proses olacaq".

Belə fikir də var ki, Donald Trampın ABŞ prezidenti seçilməsi Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması perspektivlərini ləngidəcək. Çünki sülh sənədi daha çox

tiqamətdə davam edəcəyi belə, sual altındadır. Ola bilər ki, müxtəlif platformalarda müəyyən görüşlər olsun. Məsələn, Brüsseldə, ABŞ-da ola bilər. Amma bu görüşlərin ciddi bir nəticə ortaya qoya biləcəyi bu gündən baxanda görünür.

Putin Prezident İlham Əliyevə zəng etdi

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin noyabrın 15-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Prezidentin Mətbuat Xidməti məlumat yayıb.

Telefon danışığı əsnasında dövlət başçıları Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin bu ilin avqustunda Azərbaycana dövlət səfəri zamanı əldə edilmiş razılaşmaları, həmçinin Rusiyanın Baş naziri Mixail Mişustinin bu günlərdə Bakıya səfəri zamanı təmaslarını nəzərə alaraq, sənaye və nəqliyyat sahələrində qarşılıqlı faydalı layihələrin praktiki olaraq həyata keçirilməsi məsələlərini müzakirə ediblər.

Tərəflər Azərbaycan-Rusiya strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik əlaqələrinin hərtərəfli inkişafının davam etdirilməsinə dair qarşılıqlı maraqlarını bir daha ifadə ediblər.

Müzakirə olunan məsələlərin icrası məqsədilə müxtəlif səviyyələrdə təmasların davam etdirilməsi razılaşdırılıb.

tekliflərini xeyli gecikdirməsinin prosesə mənfi təsir etdiyini xatırladı. Eyni zamanda, buna rəğmən, tərəflərin sənədin mətni üzrə yekun razılaşma əldə etməyə yaxın olduğunu və COP başa çatdıqdan sonra danışıqların davam etdiriləcəyini vurğulayıb.

Bes COP29-dan sonra danışıqlar nə vaxt və harada davam etdirilə bilər? İlin axırına qədər mümkün mü, sülh sənədi növbəti iləmi qalır? Danışıqlar məkanı kimi hara seçilə bilər? Hansısa vasitəçi ölkənin "oyuna girməsi" mümkün mü?

Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov COP29 sammiti çərçivəsində jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, ilin sonuna kimi sülh sazişinin imzalanması Ermənistandan asılıdır. Onun sözlərinə görə, Ermənistanla sülh sazişinin maddələrinin əsas hissələri razılaşdırılıb, lakin daha vacib bəndlər də var.

bunun əhəmiyyəti var. Hazırda Azərbaycan nümayəndə heyətinin əsas fokusu COP-la bağlıdır. Bu səbəbdən dekabrdan öncə fiziki görüşlərin olması mümkün deyil. Dekabr, ya yanvar ayında olması sonrakı məsələdir. Hələlik bununla bağlı hər hansı konkret razılaşma yoxdur. Fiziki görüşlərdən başqa, sənəd üzərində iş davam edir və bu iş hazırda da dayanmayıb".

Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyev isə bildirib ki, Azərbaycan və Ermənistan gələn ay sülh müqaviləsinin mətninin müzakirəsinə qayıdacaqlar. Onun sözlərinə görə, sənədin mətnində müəyyən suallar var. "Ona görə də ekspertlər səviyyəsində müzakirələr və danışıqlar davam edir. Çünki Ermənistan tərəfi sülh müqaviləsinin mətni ilə bağlı təkliflərimizə vaxtında cavab vermədi. Ona görə də bu kontekstdə gecikmiş prosesi hiss edirik. Şübhəsiz ki,

Kamala Harris komandasına "uğur hekayəsi" kimi lazım idi. Ehtimallara görə, Birləşmiş Ştatlar ən yaxşı halda 2025-ci ilin may ayından sonra, Amerikanın yeni administrasiyasında bütün əsas vəzifələrə təyinatlar başa çatdıqdan sonra sülh müqaviləsi mövzusunda qayıda bilər.

Belədir? Sülh müqaviləsi 2025-ci ilə qaldı?

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, sülh sazişinin imzalanması bütün hallarda ən azı 2025-ci ilə qaldı: "Hələ onun hətta 2025-ci ildə imzalanacağı da mübahisəlidir. Ona görə ki, artıq 2024-cü il başa çatmaqdadır və bu il sazişin imzalanması, hətta tam saziş layihəsinin hazırlanması belə mümkünsüzdür. 2025-ci ildə isə sülh sazişinin imzalanmayacağını əsaslandıran şərtlər var. Hətta 2025-ci ildə sülh danışıqlarının daha məhsuldar is-

Moskvada isə görüşün keçirilməsini hələlik istisna etmək lazımdır. 2025-ci ildə sülh sazişinin imzalanması ehtimalının aşağı olması dediyim kimi bəzi şərtlərdən asılıdır. Burada birinci növbədə Ermənistan sülh sazişinin imzalanmasında maraqlı deyil və buna görə də bütün vasitələrlə onu gecikdirməyə çalışır. Digər tərəfdən sazişin imzalanması yolunda ən böyük maneə sayılan Ermənistan konstitusiyasındakı Azərbaycana qarşı ərazi iddiasının ləğvi hələlik Ermənistanın daxili siyasətinin prioritet mövzusunda çevrilməyib. Açıq-aşkar Ermənistan konstitusiyası dəyişikliyinə getmək istəmir və bu dəyişikliyin 2027-ci ildən tez baş verəcəyini də bildirmir. Deməli, Ermənistan 2027-ci ilə qədər bu maneəni aradan qaldırmaq fikrində deyil".

A.Quliyev hesab edir ki, ABŞ-dakı hakimiyyət dəyişikliyinə də Azərbaycanla Er-

mənistan arasında sülh danışıqların prosesinə müəyyən təsiri var. Donald Tramp seçkiqabağı kampaniyada daha çox ölkəsinin daxili işlərinə fokuslanacağını bəyan etdiyinə görə hakimiyyətinin ilk ilində yəqin ki, daha çox ölkənin daxili problemlərinə maraq göstərəcək. "Amma Amerikanın bizim bölgədə böyük maraqları olduğu üçün ikinci planda da bölgəmizdəki sülh prosesinə müəyyən formalarda müdaxilələr etməyə cəhd göstərəcək. Çünki ABŞ-ın yeni dövlət elitasının 2025-ci ilin ortalarına qədər tam şəkildə formalaşması biləcəyini ehtimal etmək olar. Bu vəziyyətdə Amerikanın xarici siyasətdə xüsusi aktiv mövqedə dayanacağını ehtimal etməyə əsas vermir. Xarici siyasətin Qafqaz istiqamətində də böyük fəallıq hiss olunmayacaq. Ancaq əlbəttə, Qafqaz məsələsini tamamilə

arxa plana da keçirə bilməz. Tramp çalışacaq ki, ölkənin daha çox iç məsələlərini qabağa salmaq şərti ilə eyni zamanda Qafqazda da yaxın gələcəkdə daha fəal siyasət aparmaq üçün yeni bazalar yaratsın. Buna da yəqin ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh prosesini gizli şəkildə bir az ləngitməklə nail olmaq istəyəcək.

O ki qaldı Rusiyanın sülh sazişi məsələsində mövqeyinə, şimal qonşumuzun mövqeyində bir dəyişiklik gözlənilir. Çünki Ermənistanı sülh prosesindən tamamilə çıxarmağa cəhd göstərdiyi üçün Rusiya da sülh sazişinin imzalanması prosesinə maneçilik törətməyə çalışacaq. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, hətta 2025-ci ildə də sülh sazişinin imzalanacağı ehtimalı çox zəifdir".

□ Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

“ABŞ yaxın bir neçə ildə daxili tələbatın artması səbəbindən maye qaz ixracını dayandıracaq”. Bunu Serbiya Prezidenti Aleksandar Vučić Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Konfransı (COP29) çərçivəsində liderlərin samitində serb jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

O bildirib ki, 3-4 ildən sonra Amerika artıq mayeləşdirilmiş təbii qaz ixrac edə bilməyəcək: “Onu süni intellektin artan istehlakı, elektrik doldurma stansiyaları və başqa hər şey üçün istifadə edəcək. Bəs onda biz nə edəcəyik? Rusiya qazını qadağan edənlərin hamısı Moskvanın qarşısında növbəyə duraraq deyəcək: “Qışdan sağ çıxma bilmək üçün qazı bizə qaytarın”. Trampın qələbəsindən sonra neft qiymətləri bir qədər ucuzlaşsa da, qazın qiyməti çox qalxdı - artıq min kubmetr üçün 485 dollardır”.

Vučićin bu açıqlamasını Rusiya mətbuatı çox geniş işıqlandırır, şərhlər verilir. Serbiya prezidentinin dedikləri reallaşa bilərmi?

Son 5 ilə nəzər saldıqda aydın görünür ki, ABŞ qaz istehsalçıları böyük uğurlar qazanıblar. Ukraynadakı müharibəyə görə Rusiya qazından imtina edən Avropa, həmçinin iqtisadiyyatları sürətli inkişafda olan Asiya ölkələrinin hesabına ABŞ-ın maye qaz ixracı görünməmiş həddə çatıb.

Bloomberg-in məlumatına görə, ABŞ 2023-cü ildə rekord 91,2 milyon ton maye qaz ixrac edib. Ölkədə yeddi LNG terminalı fəaliyyət göstərir, digər beşi isə tikilməkdədir. Ötən il Amerika LNG-nin əsas alıcıları Avropa ölkələri olub.

“Financial Times” yazır ki, hazırda Avropa qaz bazarında LNG-nin həcmi Ukraynadakı münaqişədən əvvəlki 20 faiz ilə müqayisədə 34 faiz təşkil edir. Eyni zamanda, bu növ yanacağın bazarda tədarükü məhduddur və Avropa bunun üçün Asiya ilə rəqabət aparmalı olur.

Yeni LNG layihələri 2023-cü ildə maye qaz ixracını illik ifadədə 12 faiz artırmağa imkan verdi. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (IEA) məlumatına görə, keçən il Amerika qaz istehsalçıları xarici alıcılara, gündə orta hesabla 321,3 milyon kubmetr - Qətər və Avstraliyadan olan rəqiblərdən xeyli çox qaz ixrac ediblər.

Avropada LNG-yə kifayət qədər yüksək tələbat və sərfəli qiymətlər sayəsində keçən il fəaliyyət göstərən 7 LNG terminalında LNG ixrac gücündən istifadə nominal gücün 104 faizini və pik gücün 86 faizini təşkil edib.

Bu ilin ötən dövründə Amerika LNG ixracı gündəlik 326,7 milyon kubmetr, yeni ötən ilkindən daha çox təşkil edib. BEA-nın proqnozuna görə, gələn il gündəlik ixrac 372,6 milyon kubmetr təşkil edəcək.

Serbiya prezidentindən Bakıda şok açıqlama - “3-4 ildən sonra...”

Rusiya qazından imtina edən Avropa, həmçinin iqtisadiyyatları sürətli inkişafda olan Asiya ölkələrinin hesabına ABŞ-ın maye qaz ixracı görünməmiş həddə çatıb

Hazırda ABŞ-da iki yeni LNG layihəsi: Corpus Christi LNG Stage 3 və Plaquemines LNG istismara vermə mərhələsindədir. BEA-nın məlumatına görə, onlar bu ilin sonuna qədər maye qazın nəqlinə başlamalıdır. Bununla belə, hazırlığın müxtəlif mərhələlərində olan digər LNG layihələrinin eksrəyyatında problemli məsələlər var. Belə məsələlər kimi ekoloqların etirazları, məhkəmə iddiaları, podratçı şirkətlərin iflası, həmçinin Co Bayden administrasiyasının tətbiq etdiyi məhdudiyyətlərdir. Məsələn, ExxonMobil və QatarEnergy-nin 10 milyard dollarlıq Golden Pass LNG layihəsinin tikintisinə başlanılması əsas podratçı Zachry Holdings-in iflası səbəbindən gələn ilin sonuna təxirə salınıb. Elə bu günlərdə ABŞ Federal Enerji Tənzimləmə Komissiyası (FERC) ExxonMobil və QatarEnergy-yə zavodun istismara verilməsi müddətinin üç il uzadılmasına icazə verib. Exxon zavodun tikintisinin başlanmasının 2025-ci ilin birinci yarısından sonuna qədər təxirə salındığını hələ avqust ayında açıqlamışdı.

Texasın NextDecade şirkətinin Rio Grande LNG layihəsi də əhəmiyyətli gecikmələr yaşayır. Düzdür, burada başqa cür problemlər var.

Bayden administrasiya-

sının iradəsi ilə bu ilin yanvar ayında ABŞ Energetika Nazirliyi icazələrin verilməsi üçün layihələrin təhlilini tamamlayana qədər mayeləşdirilmiş təbii qazın ixracı üçün icazələrin verilməsini dayandıracağını açıqladı. Nazirliyin araşdırması ABŞ-da artan LNG ixracının iqlim, iqtisadi və milli təhlükəsizliyə potensial təsirlərini qiymətləndirir. Baydenin bu addımı ilə bağlı lisenziyaların dayandırılmasının iqtisadiyyata zərər verəcəyi və iş yerlərinin itirilməsinə səbəb olduğunu bildirən 16 ştat məhkəməyə müraciət edib. İyul ayında Luiziana məhkəməsi Bayden administrasiyasının yeni LNG ixrac müqavilələrinin təsdiqini bərpa etməsini nəzərdə tutan qərar qəbul edib.

Ağ Ev tikinti sahələrində sakinlərin sağlamlığına mümkün zərərləri nəzərə almaq üçün layihələrə dəyişiklik tələb edən ekoloqların və təbiəti mühafizəçilərin təzyiqi ilə bu addımı atıb. Lakin gözlənilir ki, yeni seçilmiş prezident Donald Tramp vəzifələrinin icrasına başlayan kimi bu məhdudiyyəti aradan qaldıracaq. Çünki Donald Tramp seçiləcəyi təqdirdə ixrac icazələrinin verilməsinə qoyulmuş qadağanı dərhal aradan qaldıracağına söz verib.

Bloomberg-in yazdığına görə, Co Bayden administrasiyası Trampın verdiyi sözə dərhal əməl etməsinə

imkan verməmək üçün araşdırmaların yanvara qədər başa çatdırılmasına və nəticələrin açıqlanmasına çalışır. Bildirilir ki, əgər araşdırma LNG layihələrinin icrası zamanı ətraf mühitə və insan sağlamlığına mənfi təsirlərin tam qiymətləndirilmədiyini üzə çıxarsa, Trampın yeni layihələrə lisenziya verilməsi sahəsində məhdudiyyəti tezliklə aradan qaldırması mümkün olmayacaq. Mümkün olsa belə, araşdırma nəticələri layihələrə qarşı çoxsaylı məhkəmə iddiaları üçün çox ciddi əsas rolunu oynayacaq.

ABŞ-ın maye qaz ixracı üçün daha bir əngəl Avropa İttifaqının qalıq yanacaqlardan istifadəyə dair tələblərinin sərtləşdirilməsidir. Belə ki, Aİ bütün idxal edilən qalıq yanacaqlara yeni metan emissiya standartlarını tətbiq edir. Reuters-in yazdığına görə, bu addımdan sonra Birləşmiş Ştatlar uzunmüddətli perspektivdə Avropaya LNG tədarükünü davam etdirməyi gözləyir.

ABŞ-ın metan tənzimləməsi 2030-cu ildən etibarən neft və qaz ixracının, o cümlədən LNG-nin Avropa İttifaqı ilə eyni və ya daha sərt emissiya həddi tələblərinə malik olmasını tələb edəcək. Hələ ətraflı müzakirə edilməmiş və elan edilməmiş bu tələblər o deməkdir ki, ABŞ LNG istehsalçıları və ixracatçıları onilliyin sonuna qədər məhsulları-

nın Aİ emissiya standartlarına cavab verməsini təmin etmək üçün fəaliyyətlərini yenidən qurmalı olacaqlar. Agentlik qeyd edir ki, heç də bütün təchizatçılar bu vəziyyətdən razı və Avropaya ixracda mümkün məhdudiyyətlərə dözməyə hazır deyil.

Amerikanın güclü qaz lobbisi Co Bayden administrasiyasından ABŞ və qitədə metan tənzimləməsinin ekvivalentliyi təmin etmək üçün Aİ ilə danışıqlara başlamağı tələb edib. 2023-cü ildə Avropaya LNG ixracının 66 faizi ABŞ-ın payına düşüb. Bu rəqəmə əsaslanaraq, xaricdəki qaz enerjisi şirkətləri Aİ-dəki müştərilərdən uzunmüddətli zəmanətlər və müqavilələr tələb edirlər.

Metan emissiya standartlarının səviyyəsinin yüksəldilməsi ilə ABŞ növbəti onillikdə ən böyük LNG ixrac bazarını saxlamağa ümid edir.

Avropa İttifaqı hələ ki, təchizatçılarla necə işləyəcəyinə qərar verməyib. Blok çox axtarılan qalıq yanacağın idxalı üçün metan tələblərini yekunlaşdırarkən enerji təhlükəsizliyini iqlim məqsədləri ilə balanslaşdırmalı ola bilər.

Serbiya prezidentinin açıqlamasında süni intellektin enerji tələbatının artımı məsələsinə gəldikdə, ABŞ-da artan enerji tələbatının atom enerjisi hesabına ödənməsi nəzərdə tutulur. Bloomberg-in yaydığı məlumata əsasən ABŞ hakimiyyəti 2050-ci ilə qədər ölkədəki atom elektrik stansiyalarının ümumi gücünü üç dəfə artırmağı planlaşdırır. Məlumatda qeyd olunur ki, hazırda ölkədə yerləşən nüvə reaktorlarının ümumi gücü 100,6 GVt təşkil edir. 2050-ci ilə qədər gözlənilən artım təxminən 200 GVt olacaq. Eyni zamanda növbəti 10 il ərzində Ağ Ev nüvə istehsalının həcmi 35 GVt artırmaq niyyətindədir.

ABŞ Prezidentinin köməkçisi və Milli İqlim Müşaviri Əli Zaidi açıqlamasında bildirib ki, onlar karbonsuz elektrik mənbəyinin geniş miqyaslı istifadəsinə maneə olan bir çox maneələri ara-

dan qaldırıblar. O, belə maneələr sırasında ölkə daxilində ixtisaslı kadrların və yanacaq təchizatının çatışmazlığını, hüquqi tənzimləməni qeyd edib.

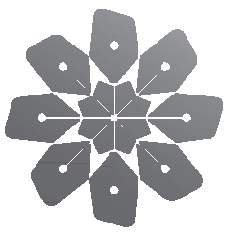
Bloomberg-in yazdığına görə, nüvə enerjisi sahəsində belə strategiya ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidenti Donald Trampdan dəstək ala bilər. O, seçki kampaniyası zamanı enerji tutumlu sənaye sahələrini elektrik enerjisi ilə təmin etmək üçün yeni nüvə reaktorlarının tikintisinə çağırıb.

ABŞ-ın nüvə enerjisi sənayesi istehsal olunan elektrik enerjisinə görə dünyada ən böyükdür. ABŞ-ın enerji kompleksində nüvə istehsalının payı yarımla əvvəl 1979-cu ildə Three Mile Island AES-də baş vermiş qəzadan sonra tədricən azalmağa başlayıb. Hadisə nəticəsində sənaye tənzimləyiciləri təhlükəsizlik standartlarını xeyli sərtləşdiriblər. Belə ki, 1979-2012-ci illər arasında atom elektrik stansiyalarının tikintisi üçün bir dəfə də olsun yeni lisenziya verilməyib.

Artıq süni intellektə böyük həcmli investisiyalar yatırılan ABŞ texnologiya nəhəngləri öz tələbatlarını ödəmək üçün mini atom elektrik stansiyalarının tikintisi layihələrinin icrasına başlayırlar. Amazon və Meta-nın öz müəssisələri üçün AES-lərin tikintisini nəzərdə tutan layihələri ABŞ hökuməti, həmçinin yerli hökumətlərlə razılaşdırılıb. Bu isə o deməkdir ki, ABŞ-da elektrik enerjisi istehsalında qaza deyil, nüvə yanacağına üstünlük verəcək.

Aİ üçün ABŞ-dan qaz almaqla bağlı əsas problem Asiyada artan tələbatdır. Belə ki, Çin və Hindistan iqtisadiyyatının artan tələbatı, həmçinin bu ölkələrin alternativ enerjiyə keçid prosesini sürətləndirmək səyləri Asiyada keçid enerji mənbəyi sayılan maye qaza tələbatı sürətlə artırır. Bu isə tezliklə Rusiya maye qazından tamamilə imtina etməyi hədəfləyən Aİ üçün ciddi rəqabət və qiymət artımı demək ola bilər.

□ **Dünya SAKİT,**
“Yeni Məsəvat”

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərində istehsal müəssisələrinin yaradılması doğma torpaqlarına qayıdan insanların məşğulluğunun təmin olunması baxımından son dərəcə vacib amildir. Belə müəssisələrin gələcək perspektivlər, iqtisadiyyatın inkişaf meyilləri, eyni zamanda əvvəlki müsbət ənənələr nəzərə alınmaqla planlaşdırılması və yaradılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan, Özbəkistan şirkətinin iştirakı ilə Xankəndidə toxuculuq fabrikinin açılması təqdirəlayiq addım kimi qiymətləndirilə bilər.

Müəssisə Bakıda keçirilən COP20 İqlim Konfransı günlərində Azərbaycan və Özbəkistan prezidentlərinin videobağlantı vasitəsilə qatıldığı mərasimlə istifadəyə verilib. Müəssisənin ümumi investisiya dəyəri 6 milyon ABŞ dolları dəyərində qiymətləndirilir. Özbəkistanın "BUSINESS TEX JV" şirkətinin direktoru Əfqan Müslümovun dediyinə görə, layihənin ilkin mərhələsində 400 nəfər işlə təmin olunacaq. Ərazisi 1,5 hektar olan fabrikin tikintialtı sahəsi 4000 kvadratmetrdir. Fabrikin birinci mərhələsi kəsim, ikinci və üçüncü mərhələləri toxuculuq müəssisəsi kimi fəaliyyət göstərəcək. Zirzəmi hissə isə depo olacaq.

Prezidentlərin iştirakı ilə ilkin mərhələnin başa çatması və müəssisənin işə başlaması qeyd edilib. Fabrikin tam fəaliyyətə başlaması isə 2025-ci ilin sonuna planlaşdırılır. Müəssisə tam fəaliyyətə başlayanda burada 800-1000 nəfər işlə təmin olunacaq. Fabriyə Özbəkistandan da mütəxəssislər cəlb ediləcək.

Fabrikdə quraşdırılan dəzgahlar Türkiyədən, ilkin mərhələdə tikilən üçün xammal Özbəkistandan gətiriləcək. Fabrikdə əsasən qısaqol

köynəklərin istehsalı nəzərdə tutulsa da, mərhələli şəkildə müxtəlif geyimlərin istehsalı da planlaşdırılır. İstehsal olunan məhsullar yerli bazarla yanaşı, xaricə də ixrac olunanacaq. Artıq dünyanın tanınmış geyim firmaları ilə danışıqlar aparılır.

Bildirilir ki, fabrikdə istehsal olunan məhsulların 80 faizi müxtəlif ölkələrə ixrac ediləcək.

Azərbaycanın özündə pambıq istehsal olunduğunu nəzərə alsaq, xammalın Özbəkistandan gətirilməsi dövrünün mümkün qədər qısa olması mühüm məsələdir. Doğrudur, mütəxəssislər Azərbaycanda istehsal olunan pambığın keyfiyyət və lif uzunluğuna görə üst geyimlərin istehsalında istifadəyə yararsız olduğunu bildirirlər. Lakin bir sıra rayonlarda yüksək keyfiyyətli pambıq istehsalının təmin olunması üçün layihələr icra olunur və güman edilir ki, bir sıra geyimlərin istehsalı üçün ondan istifadə mümkün olacaq. Bu planlar reallaşarsa, yaxın gələcəkdə Xankəndi toxuculuq fabrikinin yerli pambıqdan istifadəyə başlaması da mümkün ola bilər. Digər tərəfdən, azad olunan ərazilərdə Azərbaycan pambığından əldə

olunan məhsulların istehsalına hesablanmış müəssisələrə də yaradılması mümkündür. Çünki Azərbaycan pambığının ixracında sırf məhsulun özünə bağlı ciddi problemlər müşahidə olunmur.

orta ixrac qiyməti 1 ton üçün 300 dollardan çox azalıb. Belə ki, ötən il mahılın 1 tonu 1816,6 dollara, bu il isə 1509 dollara ixrac edilib. Bu azalma dünya bazarındakı qiymət konyukturundan irəli gəlir.

li zəncirində ikinci həlqə olan pambıq iplik ixracı isə 2020-ci ildə 18 milyon 951.27 min dollar dəyərlə 9 040.91 ton, 2021-ci ildə 58 milyon 115.09 min dollar dəyərlə 18 429.01 ton, 2022-ci ildə 33,1 milyon dollar də

dəyə yararlıdır. Rəsmi statistika əsasən 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanda pambıq parça istehsalında 8 faiz, yataq ağları istehsalında 66,8 faiz, alt geyim istehsalında 64,3 faiz artım qeydə

Xankəndidə açılan fabrik öz xammalımızla işləyə bilər, əgər...

Yüksəkkeyfiyyətli məhsulun əldə olunması təmin edilərsə, buna nail olmaq mümkündür

Rəsmi statistikaya əsasən bu ilin doqquz ayında Azərbaycan xarici bazara 100 485.55 ton mahıl çıxarıb ki, bundan da 151 milyon 610.42 min dollar gəlir əldə edilib. Ötən ilin yanvar-sentyabrında pambıq mahılı ixracı 48 827.29 min ton təşkil edib, bundan ölkəyə 88 milyon 702.05 min dollar daxil olub. Bu isə o deməkdir ki, pambıq mahılı ixracı illik ifadədə həcm baxımından 2 dəfədən çox, dəyər baxımından isə 1,8 dəfə artıb. Bu artımla yanaşı, mahılın

Məlumdur ki, Azərbaycan pambığı əsasən xammal kimi - mahıl formasında, qismən də emal olunmuş formada - iplik olaraq ixrac edilir. Ölkənin pambıq mahılı ixracı 2020-ci ildə 133 milyon 260,32 min dollarlıq 100 min 466,82 ton, 2021-ci ildə 210 milyon 919,04 min dollarlıq 126 min 997,96 ton, 2022-ci ildə 174,5 milyon dollar dəyərində 77,6 min ton, 2023-cü ildə 122 milyon 709,02 min dollar dəyərlə 70 212 min ton təşkil edib. Pambıqdan hazır məhsul istehsa-

yərlə 8,6 min ton, 2023-cü ildə 31 milyon 285,35 min dollar dəyərlə 11 187,21 ton təşkil edib.

Azərbaycanda pambıqdan son məhsul əldə olunması sahəsində cəmi iki mərhələ təmin edilib: ilkin emal - mahıl, ikinci emal - mahılca iplik alınması. Zəncirin digər həlqələrinin qurulması baxımından Xankəndidəki fabrik mühüm rol oynaya bilər. Çünki Mingəçevirdə istehsal olunan iplik yalnız alt geyimləri və yataq ağlarının istehsalında istifa-

alınıb. Emalın müasir texnologiyaların tətbiqi ilə daha da dərinləşdirilməsi tələbatı çox olduğu geyim məhsullarının istehsalının təmin olunması baxımından mühüm amildir.

Doğrudur, ölkədə pambıq istehsalı getdikcə azalır. 2022-ci ildə Azərbaycanda 322 min ton pambıq istehsal olunubsa, 2023-cü ildə bu göstərici 14,4 faiz azalaraq 276,1 min tona bərabər olub. Bu ilə gəlincə, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin məlumatına görə, noyabrın 11-nə qədər sahələrdən kondisiya çekidə 168 min 86 ton pambıq yığılaraq tədarük məntəqələrinə təhvil verilib. Respublika üzrə pambığın orta məhsuldarlığı 16,35 sent/ha təşkil edir. Müqayisə üçün qeyd edək ki, ötən il noyabrın 1-dək sahələrdən 168,9 min ton pambıq yığılmışdı.

Bu azalmaya rəğmən, istehsal olunan pambığın keyfiyyətinin yüksəldilməsi, ondan son və yüksəkkeyfiyyətli məhsulun əldə olunması təmin edilərsə, Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlığı baxımından kifayət qədər mühüm nəticəyə nail oluna bilər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKİT

Uşaqlar və böyüklər arasında yayılan virusla bağlı xəbərdarlıq

Adil Qeybullayev: "Nəzərə almaq lazımdır ki, əhali pandemiyadan çıxıb və immun sistemi də xeyli zəifləmiş durumdadır"

Son günlər Azərbaycanda uşaqlar və böyüklər arasında yayılan öskürək, burun axıntısı və boğaz ağrısı kimi simptomlarla müşahidə olunan kəskin respirator virus infeksiyaları narahatlıq doğurur.

BAKU.WS-in məlumatına görə, məlum virusa az yaşlılar daha tez yoluxsa da, böyüklər arasında iş yerlərində virusun sürətlə yayılması müşahidə olunur.

Virus əsasən qış aylarına xas olan mövsümi grip və kəskin respirator infeksiyaların birləşməsindən ibarətdir və zəif immunitetə malik

şəxslərdə daha ağır simptomlar yarada bilər.

Məsələ ilə bağlı tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev BAKU.WS-ə bildirdi ki, adətən payız və qış aylarında müxtəlif respirator infeksiyanın yayılmasını müşahidə edilir: "Qrip, adenovirus, pnevmokok və digər virusların yayılmasını görürük.

Amma bir şeyi də nəzərə almaq lazımdır ki, Covid-19 pandemiyası bitmədən epidemioloji ocaqlar hələ davam edir. Omikron ştamminin mutasiya variantları aradan getməyib. Bundan başqa, rotaviruslar enteroviruslar da xeyli geniş yayılıb. Bir neçə ay öncə qızılcanın geniş vüsət aldığı epidemiyada da müşahidə etdik.

Hesab edirəm ki, epidemioloji vəziyyət xeyli qarışıqdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, əhali pandemiyadan çıxıb və immun sistemi də xeyli zəifləmiş durumdadır. Ona görə də birmənalı nəse demək çə-

tindir. Hər halda xəstəliklər yetərincədir və xüsusilə də hava damcı yoluna yoluxan xəstəliklərdən insanları özlərini qorumağa tövsiyə edirik".

Tanınmış infeksiyolog hemçinin əlavə etdi ki, hazırkı durumda xəstələnmiş şəxslər mümkün qədər bayıra çıxmamalıdır:

"Xəstə olan yerlərdə - kollektivdə maska ilə gəzməli, məsafə gözləməli, əllərin dezinfeksiyasına diqqət etməliyik. Yəni bunu biz artıq pandemiya dövründən öyrənmişik. Ona görə hesab edirəm ki, bunlara riayət etmək daha məqsədəuyğun olar.

Xəstələnən şəxslər isə yataq rejiminə keçməli, çoxlu maye qəbul etməli və sağlana qədər yataqda qalmaq daha məqsədəuyğundur. Bundan başqa insanların vitaminli qidaları qəbul etməsi, fiziki aktivliyi artırması, təmiz havada gəzməsi çox vacibdir".

Donald Trampın yeni-dən ABŞ prezidenti seçilməsi ilə müharibələrin sona yetəcəyi yönündə ümidlər artıb. Bu xüsusda bir çox siyasi müşahidəçilər hesab edir ki, qarşıdakı bir neçə ay xüsusən də Ukrayna üçün taleyüklü, kritik ola bilər.

"Huff Post" nəşri yazıb ki, Trampın Ukrayna ilə bağlı sülh danışıqlarına əliboş girməməsi üçün Konqresdəki respublikaçılar Ukraynaya yeni hərbi yardım proqramı qəbul etməlidir. "Yardım paketi ukraynalılara qışdan sağ çıxmağa, Putinin qüvvələrini geri çəkməyə imkan verməli və yeni seçilmiş prezident Trampa güclü mövqedən çıxış etmək şansı yaratmalıdır. Təcili olaraq əlavə yardım paketi qəbul edərək bil-məməsi Trampın vəzifəyə başlamazdan əvvəl mövqeyini riskə ata bilər. Bayden ilin sonuna qədər Ukraynaya cari hərbi yardım proqramı üçün ayrılan pulu bitirməyi planlaşdırır. Bayden getdikdən sonra Tramp oxşar maliyyə vəsaiti axtarmalı olacaq. Bu, Trampa Rusiyaya sadəcə "Putinin istədiyini etməyəcəyini" göstərmək imkanı verəcək", - məqalədə bildirilib.

Rusiyalı tanınmış politoloq Sergey Markovun ehtimalına görə isə Trampın Ukrayna planı belə ola bilər:

1. Döyüş xətti boyunca sərhəd;
2. Demilitarizasiya zonası;
3. Bu zonaya İngiltərə, Fransa və NATO-nun digər Avropa ölkələrindən qoşunların gətirilməsi".

Lakin onun fikrincə, Rusiya NATO qoşunlarının Ukraynada istənilən formada yerləşdirilməsini yolverilməz sayır və özündən əlavə edir (Rusiyanın şərtləri kimi):

1. Ukraynanın demilitarizasiyası;
2. Ukraynanın denasifikasiyası;
3. Rus dili ikinci dövlət dili kimi;
4. Pravoslav Kilsəsinin bütün hüquqlarının tam bərpası.

Qərb bunu tanımayan qədər sülh mümkün deyil". Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov isə deyib ki, Donald Trampın qələbəsi ABŞ-ın Ukrayna böhranına münasibətini dəyişdirməyəcək.

Bəs Trampın Ukrayna ilə bağlı "Yol xəritəsi"nin konturları nə vaxt belli olacaq və o, Kiyevə nə vəd edir? Andicmə mərasimində (20 yanvar) hazırkı prezident Co Bayden Ukraynaya yaxşı mənada sürpriz edər, müharibənin gedişini dəyişər, sülh masası ətrafında Kiyev üçün uğurlu mövqe təmin edə bilərməz?

Böyük Britaniyanın keçmiş baş naziri Boris Conson "GB Nyus"a açıqlamasında bildirib ki, əgər Donald Tramp Kiyevə ayrılan maliyyəni kəsmək qərarına gələrse, Britaniya Ukraynaya qoşun göndərə bilər...

Bu arada "Teleqraf" nəşri Britaniya kəşfiyyatı və NATO-dakı mənbələrinə istinadla yazıb ki, Putin Trampın ABŞ prezidenti seçilməsindən sonra Kursk bölgəsində əks-hücum əməliyyatına qərar verib. "Kreml Ukrayna ilə müharibəyə son qoymaqla bağlı danı-

Trampdan Ukrayna üçün "yol xəritəsi"

Konturlar göründükcə Putin tələsir...

şılarda daha güclü mövqe qazanmaq üçün Trampın andicmə mərasimindən əvvəl bölgəni geri almaq istəyir. Məhz buna görə də Rusiya Müdafiə Nazirliyi Rusiya və Şimali Koreya hərbiçilərindən ibarət 50 min nəfərlik zərbə qüvvəsini Kursk bölgəsinə göndərmiş, - məlumatda qeyd olunub.

"Bild" nəşrinin analitiki Yulian Röpke isə rus qoşunlarının Ukrayna qüvvələrini çıxarmaq üçün üç gündür Kursk vilayətində böyük əks-hücum əməliyyatı keçirdiyini və böyük itkilər verdiyini bildirmişdi. Ukrayna Müdafiə Nazirliyinə yaxın olan "DeepState" kanalı Vladimir Putinin regionun sürətlə təmizlənməsi barədə bəyanatına baxmayaraq, rus qoşunlarının noyabrın ilk 10 günlüyündə uğur əldə edə bilmədiklərini yazıb. Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin nəzarətində olan yalnız 4 kv.km ərazi boz zona-ya keçib. Hazırda isə Ukrayna ordusu Rusiya ərazisinin 611 kv.km-lik ərazisinə nəzarət edir.

Öz növbəsində Almaniyanın müdafiə naziri Boris Pistorius bildirib ki, Tramp Rusiya ilə razılaşma əldə edə bilər. Berlində "Süddeutschen Zeitung" qəzetinin təşkil etdiyi konfransda bu barədə danışarkən o, "bəli, təhlükə var və ümid edirəm ki, bu reallaşmayacaq" deyib.

Bu və digər məqamları "Yeni Müsavat"a şərh edən siyasi şərhçi Heydər Oğuzun fikrincə, Trampın və ya hər hansı şəxsin prezident seçilməsiylə ABŞ-ın xarici siyasət doktrinasının büsbütün dəyişəcəyini düşünmək sadəlövlük olardı: "ABŞ prezidentləri dünyanın əksər ölkə-

lərinə öz iradələrini təlqin edə bilərlər. Amma onların özləri də ABŞ dərin dövlətinin iradəsi ilə hesablaşıb dövlət qurumlarında hazırlanan proqramları həyata keçirirlər. Baxmayaraq ki, zaman-zaman bəzi prezidentlər, eynilə Tramp kimi, ritorikalarında ABŞ "dərin dövlətinə" də meydan oxuyurlar. Amma bütün bu "cıızıqdan çıxmalar" prezident seçilənə qədər olur. Prezident seçildikdən sonra isə namizədlik dövründə verilmiş populist vədlər unudulur, rəşional və ABŞ dövlət maraqlarına xidmət edən siyasətlər yürüdürlər. Bu mənada "tac geyinən baş ağillanır" aforizmi boş yerə ortaya çıxmayıb".

Siyasi şərhçinin fikrincə, Trampın seçki ərafəsində Ukrayna müharibəsi ilə bağlı bəyanatları da əslində populizm xətrinə edilmiş "bleflər"dir: "Bu bleflərin bir məqsədi özünü müharibə əleyhdarı kimi göstərərək seçicilərin səsini qazanmaq, digər məqsədi isə Avropa ölkələrini əllərini daha artıq daş altına qoymağa vadar etmək idi. Bilirsiniz ki, NATO müttəfiqlərinin hərbi xərclərini artırması tələbi təkə Tramp hakimiyyətinə xas deyil. On-dan əvvəlki hakimiyyətlər də defələrlə bu tələblərini irəli sürmüşlər. İlk dəfə 2006-cı ilin iyun ayında Brüsseldə toplanan NATO ittifaqının Müdafiə nazirləri ÜDM-in 2%-ni hərbi xərclərə ayırmaq barədə ümumi razılığa gəlmişdilər. Üzərindən xeyli keçməsinə baxmayaraq, nədənsə bu öhdəlik unudulmuş və hətta müttəfiq ölkələrin dövlət başçıların sammitində müzakirəyə belə çıxarılmamışdı. 2014-cü ildə Uelsdə keçirilən NATO ölkə

başçıların sammitində bu barədə rəsmi bəyanat verilmiş və üzv dövlətlər hərbi xərclərini ÜDM-in 2%-nə qədər yüksəltmək öhdəliyi götürmüşdülər. Maraqlıdır ki, həm 2006-cı, həm də 2014-cü ildə ÜDM-in 2%-i öhdəliyinin birbaşa Ukrayna savaşı ilə əlaqəsi vardı. 2006-cı ildə NATO müdafiə nazirləri Ukrayna və Gürcüstanı alyansa qəbul etmək barədə ilkin razılığa gəlmiş və bu səbəbdən də hərbi xərclərini artırmaq barədə düşünülmüşdülər. Görünür, onlar da Rusiyanın bu qərara laqeyd qal-mayacağını başa düşürdülər. Doğrudan da Moskva cəmi iki ildən sonra Gürcüstanı işğal əməliyyatına başlamış, Abxaziya və Cənubi Osetiyanı on-dan qoparıb özününküləşdirmişdi. 2014-cü ilin fevral ayında isə Rusiya Ukraynaya hücum edib Kırımı və Donbassın bəzi ərazilərini ələ keçirmişdi. ÜDM-in 2%-nin hərbi ayrılması qərarının verildiyi Uels sammiti isə bu işğaldan bir neçə ay sonra - 2014-cü ilin sentyabrında baş tutdu. Qısası, NATO ölkələrinin ÜDM-in 2%-ni müdafiə xərclərinə ayırmaq barədə qərarı birbaşa Ukrayna məsələsi ilə əlaqədardır".

2014-cü ildən bu yana ABŞ-da hakimiyyətdə olan bütün prezidentlərin - istər Obama, istər Bayden, istərsə də Trampın avropalı müttəfiqlərindən əsas tələbinin məhz ÜDM-in 2%-ni hərbi ayırmaq olduğunu xatırladan siyasi şərhçi Ukraynadakı son savaşı da bu səbəbdən çıxarıl-dığını inanır: "Yəqin xatırlayarsınız ki, 2022-ci ilin fevral ayının 24-də Rusiyanın Ukraynaya son hücumu Bayden hakimiyyətinin təşviqi ilə baş tutdu.

Müharibədən əvvəl Bayden Rusiyanın yaxın zamanlarda Ukraynaya hücumu başlayacağı barədə "kəşfiyyat məlumatlarını" defələrlə "deşifrə" edir və Moskvanın bir neçə günə Ukraynanı ələ keçirəcəyini bildirirdi. Hətta Moskva əgər az torpaq işğalı ilə kifayətlənsə, NATO dövlətlərinin buna seyrçi qalacağını da gizlətmirdi. Məncə, Rusiyanı işğala həvəsləndirən bu açıqlamalar oldu. İşğal faktı baş tutanda isə ABŞ Ukraynaya aktiv dəstək verdi. Məqsəd savaşı təhlükəsini artırmaq və bütün Avropa ölkələrini bu münasibətə cəlb etmək idi. Sözsüz ki, savaşı təhlükəsi böyüyürsə, Avropa ölkələri silahlanmaya gedəcək və ÜDM-in 2%-ni müdafiəyə ayırmağa məcbur olacaqdı. ABŞ-ın gözləntiləri özünü doğrultdu da. NATO-nun Avropa ayağı, xüsusilə də Almaniya və Fransa kimi inkişaf etmiş dövlətlər hərbi xərclərini artırdılar. Bununla belə, Avropa ölkələri arasında hələ də Uels sammiti öhdəliklərini yerinə yetirməyənlər də var. Rəsmi məlumatlara görə, Xorvatiya (1,81%), Portuqaliya (1,55%), İtaliya (1,49%) Kanada (1,37%), Belçika (1,30%), Lüksemburq (1,29%), Sloveniya (1,29%) və İspaniya (1,28%) kimi ölkələr hələ də öz öhdəliklərinə əməl etmək istəmirlər. Ukrayna savaşındən əvvəl isə bu göstəricilər daha bərbad idi. 2022-ci ildə cəmi 7 ölkə, 2023-cü ildə 11 ölkə NATO öhdəliklərinə əməl edirdi. Müttəfiqlərin əksəriyyəti isə hərbi sahədə ABŞ-ın himayəsinə sığınıb, öz iqtisadi və sosial siyasətlərini həyata keçirirdilər.

Heydər Oğuzun fikrincə, ABŞ-ın növbəti prezidenti Donald Tramp da narahat edən budur: "Hələ hakimiyyətinin ilk illərində Avropa ölkələrinin ÜDM-in 2%-i öhdəliklərinə əməl etməmələrini ABŞ-ın istismanı kimi qiymətləndirən Tramp belə gedərsə, ölkəsinin NATO-dan ayrılacağını bildirirdi. Onun fikrincə, kollektiv müdafiəyə ən çox ehtiyacı olan ölkələr Avropa dövlətləridir. Yeri gələndə, ABŞ tamamilə başqa qitədə yerləşir və Rusiya onu istəsə belə, təhdid edə bilməz. Buna baxmayaraq, ÜDM-in 3.4 faizini müdafiəyə ayıran da ABŞ-dır. Avropa ölkələri isə ABŞ-ın sayəsində təhlükəsizlik şəraitində inkişaf etməyin keyfini çıxarsalar da bu rifahın bədənini ödəmək barədə düşünürlər. Nəticədə ABŞ dünyanın ən borclu dövlətinə çevrilir və beynəlxalq maliyyə qurumlarına borcu böyük sürətlə artır. Hesablamalara görə, ABŞ-ın xarici borcu hər 100 gün ərzində 1 trilyon dollar artır. Bu bir ildə 3 trilyon dollardan artıq vəsait deməkdir. Yeri gələndə ABŞ-ın illik büdcəsi belə bu qədər deyil. 1.8 milyard dollar olan ABŞ-ın illik büdcəsinin haradasa yarısı isə silahlanmaya gedir. Görünür, bu mənfəci gedışatın qarşısını almaq üçün Tramp hərbi və inzibati strukturlarda kəskin ixtisarlara getmək məcburiyyətindədir. Ukrayna savaşı maliyyələşdirmək istəməməsi də, məncə, bu zərurətlərdən doğur".

Bununla belə, Heydər Oğuz Tramp hakimiyyətinin Ukraynadan tamamilə üz döndərəcəyinə də inanmır: "Prinsipcə, bu addım ABŞ-ın təkə geosiyasi mövqeyini zəiflətməz, həm də onun iqtisadi böyümə hədəflərinə də ağır zərbə endirər. İlk prezidentlik dövrünə nəzər salsaq, görürük ki, Trampın əsas hədəflərindən biri də müdafiə sənayesini inkişaf etdirmək idi. Prezidentlik kürsüsünə oturdudan sonra ilk səfəri Səudiyyə Ərəbistanına edən Tramp rəsmi ər-Riyadla 100 milyardlarla dollarlıq silah alqı-satqısı müqaviləsi bağlayaraq, Vaşinqtona dönmüşdü. Zənnimcə, onun ikinci hakimiyyəti dövründə ən rentabelli müttəfiqi NATO-nun Avropa müttəfiqləri olacaq. Qısası, ABŞ Ukraynanı Avropanın ixtiyarına baxarib onların maliyyəsi ilə silahlar istehsal edib, yenə onların əli ilə Kiyevə göndərəcək. ABŞ-ın özü isə Yaxın Şərq və Sakit-Hind Okeanla uğraşacaq. Bir sözlə, Şimali Koreya əsgərlərinin Rusiya səfəndə döyüşməsi ilə başlayan global müharibədə NATO ölkələri əmək bölgüsünə gedəcək. Ukrayna Avropanın, Çin və Yaxın Şərq isə ABŞ-ın məsuliyyət sahəsinə daxil olacaq. Mümkündür ki, bu mübarizəyə Yaponiya, Cənubi Koreya, Tayland və Filippinlər kimi yerli aktorlar da daxil olduqdan sonra ABŞ dünya ölkələrini savaşıdırıb özü onların təchizatı ilə uğraşsın. Bu isə o deməkdir ki, Tramp hakimiyyətinin sülh çağırışlarına baxmayaraq, onun prezidentlik dövründə müharibə gərginliyi daha da böyüyəcək, global savaşı çevriləcək".

✉ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
 Musavat.com

Ermenipərəstlər Trampın komandasına doluşur, Kongresdə isə... - Azərbaycana təhlükə varmı...

Ekspert: "Trampın formalaşdıracağı yeni komanda əvvəlkindən daha pragmatik işləyəcək"

Amerika Erməni Milli Komitəsi (ANCA) iddia edib ki, ABŞ Senatına və Nümayəndələr Palatasına son seçkilər zamanı 84 namizədi dəstəkləyib, onların da 90%-dən çoxu Kongresə keçib. Bu, Azərbaycan üçün nə deməkdir? Kongresin yeni tərkibi doğrudanmı Ermənistanı daha uyğun və sərfəlidir? ABŞ parlamentindəki erməni qrupu qarşdakı illərdə Donald Trampı özünün Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə oyunlarına cəlb edə bilərmə?

Qeyd edək ki, artıq Trampın respublikaçı senator, ermənipərəst və anti-Türkiyəçi, az öncə Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqi üçün çağırış edən və ölkəmizi "bölgədə sabitliyi pozmaqda" suçlayan Marko Rubionu dövlət katibi təyin etməsi barədə qərar verdiyi bildirilir.

Belə çıxır ki, Rubio sələfi E.Blinkenə "rəhmət" oxutduracaq?

Həmçinin məlum olub ki, amerikalı sahibkar İlon Mask və əvvəllər Respublikaçılar Partiyasından ABŞ prezidentliyinə namizəd olmuş qatı ermənipərəst və anti-Azərbaycan mövqeli, dilindən "artsax" sözü düşməyən hind mənşəli Vivek Ramasvami Trampın yeni administrasiyasında Hökumətin Effektivliyi Departamentinə rəhbərlik edəcəklər.

Bu barədə D.Tramp keçid komandasının çərşənbə axşamı yaydığı bəyanatda bildirib. "Mən böyük İlon Maskin amerikalı vətənpərvər Vivek Ramasvami ilə əməkdaşlıq edərək Höku-

mətin Effektivliyi Departamentinə (DOGE) rəhbərlik edəcəyini elan etməkdən məmnunam. Bu böyük amerikalılar birlikdə mənim administrasiyama hökumət bürokratiyasını aradan qaldırmaq, həddindən artıq tənzimləmələri, israfçı xərcləri azaltmaq və federal agentlikləri yenidən strukturlaşdırmaq üçün yol açacaqlar", - bəyanatda deyilir.

Nəhayət, o da bəlli olub ki, Tramp başqa bir qatı ermənipərəsti - Tulsi Qabbardı ABŞ Milli Kəşfiyyatının direktoru təyin etmək qərarına gəlib. Qabbard ABŞ-ın erməni strukturları ilə çox yaxın münasibətlərə malikdir. 2017-ci ildə o, Amerika Erməni Milli Komitəsinin təşkil etdiyi Forum çərçivəsində Ermənistanı və qanunsuz olaraq Qarabağa səfər edib.

Bakının bu təyinatlardan dolayı gözləntiləri nədir? Narahatlığa əsas varmı?

AMİP sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə müavini Elşən Mustafayevin fikrincə, Amerika kimi dövlətdə bir ovuc erməni lobbisinin

maraqlarını dövlət maraqlarından üstün tutmazlar: "ABŞ-da Kongres və Senata son seçkilərdə Respublikaçılar Partiyasının hər iki palatada üstünlüyü əldə etməsi növbəti mərhələdə Trampın fəaliyyəti istiqamətində önünü tam açdı. Hazırda bir çoxları bu situasiyadan istifadə etməklə istədikləri qərarların qəbul olunmasına cəhd göstərəcəklər. O cümlədən erməni lobbisi də bütün vasitələrlə buna çalışacaq. Onlar seçkilərdə dəstəklədikləri namizədlərə ümid edərək müəyyən təsir imkanları əldə etdiklərini düşünürlər. Bir başqa məsələ həmin namizədlərin hansı partiyadan olmalarıdır. Yeni çoxluğun yaxud azlığın içindən. Bütün bunlara rəğmən nəzərə alınmalıdır ki, Qərbdə, xüsusən də, ABŞ-da əsasən siyasətçilərin öncə verdiyi bəyanatlarla, hadisələrə yanaşması ilə seçildikdən sonra olan fəaliyyətinin böyük fərqi olur. Yaxud müxalifətdə olan partiyanın hakimiyyətə gəlməsindən sonra da fərqli davranışlarını görürük. Yeni dünən kimlərsə səsini, yaxud rəğbətini qazanmaq üçün vədlər verən

siyasətçilərin əksəriyyəti sonradan fərqli siyasət yürütməyə məcbur olurlar. Amerika kimi ölkələrdə dövlətin siyasətinə və maraqlarına uyğun gəlməyən hər hansı siyasətin yürüdülməsindən çəkinilib. Bir ovuc erməni lobbisinin maraqlarını isə dövlət maraqlarından üstün tutmazlar. Yox əgər ABŞ-da yeni komanda işə başladıqdan sonra Senatda, Kongresdə yaxud Dövlət Departamentində Azərbaycan əleyhinə hər hansı ciddi fəaliyyət baş verəcəksə, bu, erməni lobbisinin işinin nəticəsi olmayacaq. Amma düşünürəm ki, Trampın formalaşdıracağı yeni komanda özündən əvvəlkindən daha pragmatik işləyəcək. Marko Rubionun dövlət katibi olması belə inanmıram ki, nəyisə dəyişsin. Onun ən azı Cənubi Qafqaza baxışlarının öncə verdiyi bəyanatlardan fərqli olacağı şübhəsizdir. Çünki, dediyim kimi, dövlət siyasətinin formalaşdırdığı çərçivədən çıxmaq mümkün deyil. Cənubi Qafqaza münasibətdə isə Trampın - Respublikaçıların daha realist və obyektiv münasibət ortaya qoyacağı gözlənilir".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu narahatçılığa heç bir əsas görmür. O, Trampın komandasında əsas söz sahibi olduğunu qeyd etdi: "Donald Tramp gələn il yanvarın 20-də andıçmə mərasiminin gününü məlum olmasına baxmayaraq, indidən komandasını formalaşdırmağa başlayıb. Üstəgəl artıq bir sıra ölkələrin liderləri ilə də telefon danışqları aparılıb. İndidən öz hədəflərini müəyyənləşdirməyə çalışır. Əsasən hədəfləri də

Vitse-prezident: "Dünya Bankı Avropa və Mərkəzi Asiyada enerji əlaqələrini dəstəkləməyə sadıqdır"

Dünya Bankı dövlət və özəl maliyyələşdirmədən yararlanmaq üçün geniş çeşidli texniki dəstək və maliyyə alətlərindən istifadə edərək Avropa və Mərkəzi Asiyada enerji əlaqələrini dəstəkləməyə sadıqdır.

APA xəbər verir ki, bunu Dünya Bankının Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə vitse-prezidenti Antonella Bassani deyib.

"Biz bərpa olunan enerji potensialının genişləndirilməsi və regionda enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi və regionlar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün təməl daşı kimi regional qarşılıqlı əlaqələri dəstəkləyirik. Xüsusilə, Dünya Bankı Şimali Afrikada istehsal olunan bərpa olunan enerjinin ticarəti üçün İtaliya və Tunis arasında sualtı interkonnektoru, Ukraynanın Aİ ilə inteqrasiyasını, Moldovanın Rumıniya ilə birləşməsinə, Qara Dəniz Yaşıl Dəhlizini, o cümlədən Qara Dəniz sualtı kabel layihəsini dəstəkləyir" - DB-nin vitse-prezidenti əlavə edib.

bəllidir, miqrantlarla mübarizə, Rusiya-Ukrayna müharibəsinin bitirilməsi və Çinlə iqtisadi zəmində rəqabətin davam etdirilməsi. Bəli, Trampın komandasında Çinə, Rusiyaya qarşı sərt mövqedən çıxış edənlər var. İçərilərdə erməni lobbisinə sıx bağlılığı olanlar da var. Türkiyə, Azərbaycanı sərt tənqid edənlər də mövcuddur. Amma bundan ehtiyatlanmağa dəyməz. Çünki bütün məsələləri düşünürəm ki, Trampın özünü həll edəcək. Onun dörd illik prezidentliyi dövründə Azərbaycan Prezidentinə xeyli sayda məktubları olmuşdu. Əməkdaşlığın inkişafının tərəfdarı idi. O zaman da onun komandasında müəyyən fiqurlar var idi ki, Azərbaycan və ya türk dünyasına qarşı sərt mövqedən çıxış edirdilər. Amma əsas söz sahibi dediyim kimi Trampdır, o zaman da belə idi, mənə, indi də belə olacaq. Zəhmət olmasın, Azərbaycan əsas məsələsini həll edib. Ərazi bütövlüyümüzü təmin etmişik. Yeni Amerikanın Azərbaycanı təzyiq etmək alətləri də yoxdur. Bu baxımdan əksinə düşünürəm ki, Tramp administrasiyasının Azərbaycanla

əməkdaşlıq etməyə ehtiyacı var. Cənubi Qafqazın açar dövlətinə çevrilmişik. Mərkəzi Asiyanın resursları da Azərbaycandan keçəcək. Bu günlərdə COP29 çərçivəsində Azərbaycan nə qədər saziş və anlaşmalar imzaladı. İmzaladığı dövlətlərin də Amerika ilə tərəfdaşlığı var, Qazaxıstan, Özbəkistan, bəzi Avropa dövlətləri, o cümlədən, Səudiyyə Ərəbistanı. Bu baxımdan düşünürəm ki, Trampın komandasında müəyyən ermənipərəst, erməni lobbisinə sıx bağlılığı olan fiqurlar olsa da, onlar yeni prezidentin xarici siyasətini öz istədikləri kimi formalaşdırma bilməyəcəklər. Bunu Trampın özünü formalaşdıracaq, yeni xarici siyasəti. Onun üçün də narahatlıq üçün heç bir əsas görmürəm. Yenə də təkrar edirəm ki, əsas söz sahibi Trampdır. Tramp isə, keçən prezidentlik dövründə də göstərdi ki, Azərbaycan və Türkiyə ilə əməkdaşlıqda maraqlıdır. Üstəgəl, onu da unutmaq ki, məhz Trampın dörd illik prezidentliyi dövründə Azərbaycan ərazi bütövlüyünü təmin etdi".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Məsəvat"

“Allah eləməsin, Belarusda qadın prezident seçilsin. Belarusda Prezident həm də Ali Baş Komandandır”. Bunu Belarus Prezidenti Aleksandr Lukaşenko deyib.

“Bu, ən çətin işdir. Qadın belə yükləməyə ehtiyac yoxdur, bu mərasim vəzifəsi deyil. Ola bilsin, zaman keçdikcə biz də bu üsluba gələcəyik. Amma hələlik o, fərqlidir. Qadınların qarşısında baş əyirəm və onların rolunu heç də aşağılamıram. Amma yanımızda olmalıdır”, - Lukaşenko bildirib.

Belarusla yanaşı, əksər ölkələrdə dövlətin rəhbəri həm də ali baş komandandır. Bu statusa qadın prezident doğrudanmı uyğun gəlir, gəlmirsə, niyə? “Batka” nə dərəcədə haqlıdır?

Qeyd edək ki, hazırda dünyanın bir neçə ölkəsində qadın prezidentlər fəaliyyət göstərir. Onlar aşağıdakılardır:

Yun Suk-yeol - Cənubi Koreya prezidenti (və həmçinin qadın başçı olaraq seçilən ilk liderlərdən biridir).

Katerina Sakellaropoulou - Yunanıstanın ilk qadın prezidenti.

Xiomara Castro - Honduras prezidenti və ölkənin ilk qadın lideri.

Droupadi Murmu - Hindistanın prezidenti və həm-

çinin ölkənin ilk yerli qadın prezidenti.

Salome Zurbəşvili - Gürcüstan prezidenti.

Bir neçə aya qədər Zuzana Čaputová da Slovakiya prezidenti idi.

Qadın liderlərin ölkə idarəetməsindəki üslubu ilə bağlı aparılan tədqiqatlar və müşahidələr müəyyən fərqliliklər göstərir, lakin bu fərqlər mütləq üstünlük və ya çatışmazlıq kimi qiymətləndirilməməlidir. Əsas fərqliliklərdən bəziləri bunlardır:

Empatiya və sosial ədalətə fokuslanma - Qadın liderlər daha çox sosial ədalət, təhsil, səhiyyə və gənclər bərabərliyi kimi məsələlərə diqqət yetirirlər. Məsələn, Yunanıstan prezidenti Katerina Sakellaropoulou ekologiya və insan hüquqları sahəsində fəal olub.

Risk idarəetməsi və böhranlar - Tədqiqatlar göstərir ki, qadın liderlər böhranlar zamanı daha ehtiyatlı və strategiyalı qərarlar qəbul edə bilirlər. COVID-19 pandemiyası dövründə Yeni Zelandiyanın baş naziri Jacinda Ardernin uğurlu yanaşması bu aspekti təsdiqləyir. Daha çox elmi əsaslara söykənərək, kollektiv qərar qəbul etməyə üstünlük verirlər.

Konsensusa nail olma -

Lukaşenkonun qadın ali baş komandan qorxusu - reaksiya

Ekspert: “İndi fiziki gücün edə bilmədiyi məsələləri məhz əqli, mənəvi və məntiqi güc edir”

Qadın liderlər, adətən, komandaya əsaslanan idarəetmə tərzilə fərqlənir. Onlar müxtəlif maraq qruplarını birləşdirməyə meyllidirlər, bu da siyasətlərin daha geniş dəstək almasına gətirib çıxarır.

Aşağı korrupsiya dərəcəsi - Bəzi araşdırmalar göstərir ki, qadın liderlərin idarə etdiyi ölkələrdə korrupsiya səviyyəsi daha aşağı olur. Bunun bir səbəbi kimi onların şəffaflıq və hesabatlılıq dəyərlərinə daha çox diqqət etməsi göstərilir.

Daha yumşaq liderlik tərziləri - Kişilərlə müqayisədə qadın liderlərin daha az aqressiv və daha çox barışdıcı yanaşma göstərdiyi bildirilir. Bu, beynəlxalq münaqişələrin həllində faydalı

ola bilər.

Məhdudiyyətlər və stereotiplər - Bununla yanaşı, qadın liderlər tez-tez cəmiyyətin gender stereotipləri ilə üzləşirlər. Onların qərarları və liderlik qabiliyyəti daha çox təftiş edilir ki, bu da bəzi hallarda onların effektivliyinə təsir edə bilər.

Qadınların idarəetmədəki effektivliyi konkret şəraitdən və onların fərdi liderlik tərzindən asılıdır. Lakin qadın liderlərin müxtəlifliyi və perspektivləri siyasətə daha geniş baxış bucağı gətirir.

O ki qaldı Belarusun da daxil olduğu postsovet coğrafiyasında qadınlarla bağlı məsələyə, adətən bu coğrafiyada qadının siyasətdə güclü olması və yaxud güclü siyasətçi, idarəçi olması kimi məsələlər o qədər də qəbul olunmur. Bu, fiziki göstəricilərlə əlaqələndirilmir. Məsələ ondadır ki, hər uğurlu sərkərdə, Ali Baş Komandanın və s. arxasında onu mənəvi güclü edən bir qadın dayanır. “Bu gün hansı güc daha güclüdür?” sualının konkret cavabı yoxdur.

nə və sairə baxımına görə seçim edir. Dünyada çox az güclü kişi qadının gücünü qəbul edir. Bunun üçün çox güclü kişi olmaq lazımdır.

Bir və ya iki istisnalar olmaqla qadının uğurunu onun cinsi statusu üçün cızılmış patriarxat çərçivə müəyyən edir.

Əsl problem güclü qadın uğur qazanmaq üçün seçimini cızılan çirklili statuslardan deyil, ağılı, savadı, təcürbəsini istifadə etməyə qərar verəndə yaranır.

Həmən ona oxşar alter-

Mövzu ilə bağlı politoloq Yeganə Hacıyeva “Yeni Müsavat”a danışdı:

“Ümumiyyətlə, cəmiyyətdə qadın və kişi rolları haqqında stereotipləri məlum bir neçə faktorlar müəyyən edir. Bu faktorlardan biri, yəqin ki, birincisi məhz təbii faktorlardır.

Məsələn, dünyada çox az qadın sərkərdə, Ali Baş Komandan ola bilib. Amma təbiət qadına kişilərlə müqayisədə diplomatiya, mərhəmət, prosesləri daha dəqiq və məntiqi qiymətləndirmə, ardıcılığı daha çox qoruma və sairə kimi üstünlüklər verib. Əgər kişilər daha çox fiziki baxımdan güclüdülərsə, əqli və məntiqi güc daha çox qadınlarda var. Bu, realıqdır.

Yəni, demək olmur fiziki, yoxsa mənəvi güc daha öndədir. İndi fiziki gücün edə bilmədiyi məsələləri məhz əqli, mənəvi və məntiqi güc edir.

Postsovet ölkələrində qadınların qeyri-ciddi qəbul edilməsinin digər fundamental əsaslarından biri qadınlar arasında rəqabət qaydalarının məqsədli pozulmasıdır. Məsələn, ən yeni tarixdə yazılmamış tətbiq olunan yanaşmalardan biri də odur ki, süni şəkildə bir kvota tətbiq olunur, həmin kvotaya görə istənilən yerdə bir qadın təmsilçi olmalıdır və bu qadın təmsilçini də əlbəttə orada çoxluq təşkil edən rəhbər kişilər özlərinin dünyagörüşü təcrübəsi-

nativlər formalaşdırılır, onun uğurunu kopyalayan öz cinsindən olan personajlar ortaya çıxardılır, postlara qoyulur və s.

Beləcə, güclü və özünə hörmət edən qadını doğru yol seçimindən yana cəzalandırmaqla həm də digərlərinə dərs verirlər.

Güclü qadın da bir yerdə özünü, bir yerdə öz şəxsiyyətini, bir yerdə əsəblərini qorumaq üçün çəkiləcək seçimini edir.

Qadın bu seçimi gücsüz olduğu üçün deyil, həyatını belə şeylərlə mübarizəyə sərf etməyin əbəsləşməyəcəyini anlayacaq qədər ağıllı olduğu üçün edir.”

✉ **Xəlilə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Zaxarova Makronu ələ saldı “Onun üçün diz çöküb yalvarmaq...”

Musavat.com xəbər verir ki, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mariya Zaxarova Roma Papası Fransiskın Parisdəki Notr-Dam kilsəsinin bərpa işlərindən sonra keçiriləcək açılış mərasiminə qatılmaq qərarını sört şəkildə şərh edib. O bu qərarın Fransa prezidenti Emmanuel Makronun rəhbərliyinə və ölkədə xristian dəyərlərinə qarşı münasibətə bir reaksiya olduğunu bildirib.

Fransa prezidenti Emmanuel Makron dekabrın 8-də, Katoliklərin Müqəddəs Məryəmin Təmiz Doğuluş bayramı ərəfəsində keçiriləcək açılış mərasiminə Roma Papasını dəvət et-

mişdi. Lakin Papa Fransisk bu dəvəti rədd edərək Parisə səfər etməyəcəyini elan edib.

Zaxarova iddia edib ki, Papa Fransiskın bu qərarı Parisdə Olimpiya Oyunlarının açılış zamanı baş verən mənəvi dəyərlərə zidd hadisələrə və Fransanın Birinci Xanımı Bricit Makronun Notr-Dam kilsəsinə yeni, qalmaqallı bir spiraqurma planlarına cavab olaraq qəbul edilib. O, kilsənin üstündə fallik formada bir spira quraşdırma təklifini “Fransada xristianlığa qarşı qeyri-insani hücumun simvolu” adlandırır.

Zaxarova, XI əsrdə Papa VII Qriqorinin Roma İmperiyasının imperatoru IV Henrixi davranışını dəyişməyə məcbur etmək üçün tətbiq etdiyi cəza ilə bugünkü vəziyyət arasında para-

lel aparıb. O qeyd edib ki, həmin dövrdə Henrix Papadan bağışlanmaq üçün Alp dağlarını yalınayaq keçərək, üç gün diz çökərək dua etmişdi. Zaxarova Makronla bağlı istehzalı şəkildə bildirib ki, “Makron üçün diz çökmək cəza deyil, zövqdür”.

Zaxarova əlavə edib ki, Papa Fransisk eyni tarixlərdə Korsikaya səfər etməyi planlaşdırır və bu fakt onun Fransaya münasibətini açıq şəkildə göstərir. Fransa hökuməti Papasının dəvəti rədd etməsini onun məşğuliyyəti ilə əlaqələndirə də, Zaxarova hesab edir ki, bu qərarın əsl səbəbi Fransanın xristian dəyərlərinə olan münasibətidir.

Məsələ ilə bağlı Fransa hökuməti hələlik rəsmi açıqlama verməyib.

✉ **Musavat.com**

Noyabrın 15-dən 22-dək Rusiyanın Murmansk şəhərində "Arktika səhnəsi" beynəlxalq teatr festivalı keçiriləcək. Təşkilatçılar Rusiya Teatr Xadimləri İttifaqı və Murmansk Dram Teatrıdır. Festivalda 6 ölkədən qruplar iştirak edəcək: Ermənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Belarus, Serbiya və Rusiyanın özü (Minval.az).

İrəvandan verilən məlumata görə, festivalda Ermənistanı "Stepanakert (Xankəndi - red.) Rus Dram Teatrı" təmsil edəcək. Sanki kapitulyant ölkənin bir şəhəri kimi! Belə ki, noyabrın 16-da teatrda V.Maya-kovskinin eyniadlı poeması əsasında hazırlanmış "Səsimin zirvəsində" poetik tamaşanın nümayişi gözlənilir. Erməni mediası iddia edib ki, "bu, "Stepanakert"də (Xankəndi - red.) oynanılan sonuncu tamaşadır.

Yada salaq ki, üzdənişli "Stepanakert Rus Dram Teatrı" Xankəndidə rus sülhməramlılarının yerləşdiyi vaxtda meydana olub. "Teatr"ın yaradıcısı və direktoru Aleksandr Bordov (soyada fikir verməyin, Rusiya FTX-na bağlı etnik ermənidir) müxtəlif təxribat xarakterli siyasi işlərdə həvəslə iştirak edib. 2023-cü ildə keçirilən antiterror əməliyyatından sonra o, Laçın keçid məntəqəsi vasitəsilə Ermənistanı gedib və İrəvana çatana kimi yenidən təx-

ribatçı işlərini davam etdirib. Ermənistanı "Erməni-Rus Mədəniyyət Assosiasiyası" təsis edib, İrəvanda vaxtilə işğalçılar tərəfindən Şuşada yaradılmış və Azərbaycan evlə-

dəlik götürüb.

Bəs məsələ Azərbaycan dövlətinin diqqətindədirmi, təxribatın qarşısı alınacaqmı?

Mövzu ilə bağlı Xarici İşlər Nazirliyinin mövqeyini

fa mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a açıqlamasında qeyd edib:

"Bu, "erməni xəstəliyinin" növbəti təzahürüdür. Yeni, adlar üzərindən erməni mazaxizmi yaşayırlar.

kulyasiya etməyə, beynəlxalq səviyyədə nəyisə tanımağa çalışırlar. Lakin bunun belə bir mənası yoxdur. Rusiya ilə bizimlə müttəfiq dövlətdir. Təbii ki, Azərbaycan Xarici İşlər Na-

Beləliklə, biz əsas cavabı vermişik, torpaqlarımızı işğaldan azad etməmişik, qalan məsələni də diplomatik kanalları vasitəsilə ilə qarşısını almağa çalışmalıyıq".

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə isə deyir ki, Azərbaycanla müttəfiq ölkə olan Rusiya öz ərazisində bu cür təxribatın həyata keçirilməsinə imkan verməz:

Azərbaycana xain həmlə - düşmənimiz görün indi nəyə əl atıb...

Politoloq: "Stepanakert" adlı şəhər yoxdur və inanmıram ki, Rusiyada bu ad altında olan teatrın tamaşa qoymasına imkan verilsin"

"Ümumiyyətlə, "Stepanakert" adlı şəhər yoxdur və inanmıram ki, Rusiyada bu ad altında olan teatrın tamaşa qoymasına imkan verilsin. Əgər bu məlumat öz dəqiqliyini taparsa, onda biz bir daha əmin olacağıq ki, Ermənistan sülh müqaviləsini imzalamaqda maraqlı deyil və müxtəlif vasitələrlə bunu boykot etmək, narazılıq yaratmaq istiqamətində addımlar atır.

Beləliklə, əgər bu məlumat təsdiqini taparsa, bir mənalı olaraq Azərbaycan dövləti buna etiraz edəcək. Həmçinin bu barədə Rusiya səfirinə nota verilə bilər, Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri də öz səsinə qaldıracaq".

✉ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Üstü 50 ildən sonra açılan qətl - Yeni texnologiyaların töhfəsi

ABŞ-da polis 1974-cü ildə törədilən bir qətlə üstünü açdı.

Musavat.com xarici mediaya istinadla xəbər verir ki, hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları yalnız yarım əsrdən sonra onilliklər ərzində gizlənən qatili tapıb həbs edə biliblər.

Bildirilir ki, cinayətkar yeni DNT analiz texnologiyaları sayəsində tapılıb.

Hekayə Minneapolisdən Çikaqoya avtostopla gedən 25 yaşlı Meri Şliasin yoxa çıxması ilə başlayıb. Bir müddət sonra onun qalıqları Viskonsin ştatının Dunn qraflığında tapılıb və istintaq dayandırılıb. Yalnız 50 ildən sonra cinayətkarı - dindirilmə zamanı təqsirini etiraf edən 84 yaşlı Con K. Miller tutmaq mümkün olub.

Həbs noyabrın 7-də DNT analizi və genetik məlumat bazaları sayəsində həyata keçirilib. Cinayət yerində tapılan tüklər genetik şəcərədən istifadə edərək cinayətkarın izinə düşməyə kömək edib. Ramapo kollecinin müəssisələri mövcud DNT məlumat bazalarından istifadə edərək əvvəlcə Millerin qohumlarını tapıblar və hüquq-mühafizə orqanları onların köməyi ilə qatili yaxalayıblar.

Genetik test qrupunun rəhbəri David Gerni onların komandasının oxşar işlərdə 17 ipucu topladığını və 75 cinayətin açılmasına kömək etdiyini söyləyib. O, ədalətin bərqərar olmasına kömək edə biləcəyi üçün DNT testinin vacibliyini qeyd edib.

✉ **Musavat.com**

öyrənməyə çalışdıq. Qurumdan bu haqda araşdırma aparıldıqdan sonra açıqlama veriləcəyi bildirildi.

Millət vəkili Fazil Mustafayev

Halbuki biz torpaqlarımızı geri qaytarmışıq, Xankəndi də Azərbaycanın tam suverenliyi altındadır. Amma görürük ki, ermənilər indi müxtəlif adlar altında spe-

zirlili öz xətti ilə Rusiya mühitində "Stepanakert" adının bu cür spekulasiya edilməsinə imkan verilməməsi ilə bağlı çağırış etməlidir.

Bank sektoru yaşıl və davamlı layihələr üçün 1,2 mlrd. dollar ayırıb

Asiya İnkişaf Bankı buzlaqların əriməsinin təsiri ilə mübarizə aparmaq üçün yeni proqrama 3,5 milyard dollar maliyyə ayırdığını açıqlayıb.

APA-nın məlumatına görə, bunu COP29-un baş danışıqçısı, xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev COP29 Prezidentliyinin bugünkü mətbuat konfransında bildirib.

"Bankın dayanıqlı su və ərzaq təhlükəsizliyi üzrə səyləri buzlaqların əriməsi və kövrək dağ silsilələri ilə təhlükə altında olanlar üçün real təsir göstərəcək. Azərbaycanın bank sektoru yaşıl layihələrə ədalətli keçidi və daha yaxşı cari investisiyaları dəstəkləmək üçün fəallaşmışdır. Azərbaycanın bank sektoru yaşıl və davamlı layihələr üçün 1,2 milyard dollar ayırıb. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı isə davamlı investisiyalar üçün yeni yaşıl taksonomiya tətbiq edib. Mən

həmçinin Kanadanı iqlimin maliyyələşdirilməsinə və iqlim sülhü agentliyinin qurulmasına sadiqliyini vurğulamaq istəyirəm. Kanada hökuməti adaptasiyanı dəstəkləmək üçün 1,5 milyard ABŞ dolları dəyərində iqlim platforması elan etdi. Kanadanın doqquz fondu və zavod təşkilatı gələn il

ərzində iqlim layihələri üçün 290 milyon ABŞ dolları vəd edib", - deyərək Yalçın Rəfiyev bildirib.

O qeyd edib ki, COP29 Prezidentliyi global fond bazasının nəticələrində irəliləyiş əldə etmək üçün bütün maraqlı tərəfləri toplamaq üçün çalışıb: "Prezidentin açılış nitqində dedi-

yi kimi, yumşaldılma aydın prioritetdir. Lakin çox vaxt davamlı həllər onlara ehtiyacı olan ölkələr üçün çatmaz olur. Biz Dünya Bankının maliyyə institutları tərəfindən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə bərpa olunan hidrogen layihələrinin tətbiqini dəstəkləməyi alqışlayırıq".

MUSAVAT

Son səhifə

N 207 (8580) 16 noyabr 2024

N o y a b r

Kosmosda ilişib qalan ikinci astronavtın da vəziyyəti pisləşdi

Yeddə günlük səfər planlaşdırırsalar da, 2025-ci ilə kimi Beynəlxalq Kosmik Stansiyada (BKS) ilişib qalan ekipajın digər üzvlərinin də səhhətində problemlər yarandığı barədə şayiələr yayılıb.

Oxu.Az-ın verdiyi məlumata görə, bu barədə "Daily Mail" NASA-dan olan mənbəyə istinadla xəbər verib.

Bundan əvvəl bezi insayderlər astronavt Sunita Uilyamsın çəkisini kəskin şəkildə itirməsi barədə məlumat yaymışdılar. İndi isə iddia olunur ki, Barri (Butç) Uilmor da kəskin şəkildə arıqlayıb.

Mənbədən bildirilib ki, çəki itkisi digər astronavt qədər ciddi görünməsə də, həkimlər onun sağlamlıq vəziyyətini diqqətlə izləyirlər.

Onun kosmosda qaldığı müddətdə nə qədər çəki itirdiyi açıqlanmayıb.

Xatırladaq ki, Butç Uilmor və Sunita Uilyamsın iştirakı ilə kosmik missiyanın ilkin olaraq təxminən bir həftə davam etməsi planlaşdırılırdı. Lakin stansiya ilə birləşmə zamanı gəmidə mühərrik problemi və ardınca helium sızması baş verib. Aşkar edilmiş nəsazlıqları aradan qaldırmaq mümkün olmayıb və ekipajın BKS-də qalma müddəti uzanıb. NASA "Starliner" daşıyıcısının ekipajsız Yərə qayıtması qərarına gəlib. Uilmor və Uilyams isə Yərə qayıtmaq üçün "SpaceX" şirkətinin "Crew Dragon" gəmisinin gəlişini BKS-də gözləməlidirlər. Missiya 2025-ci ilə planlaşdırılıb.

İmperator ailəsinin ən yaşlı üzvü olan şahzadə vəfat etdi

Yaponiya şahzadəsi, imperator ailəsinin ən yaşlı üzvü olan Yuriko Mikasa 101 yaşında vəfat edib. Bu barədə Yaponiya İmperator Evinin Administrasiyasından məlumat verilib. Məlumatla görə, Yuriko Mikasa indiki imperator Naruxitonun babası imperator Syovanın (Xiroxito) kiçik qardaşı, şahzadə Mikasanın (Takaxito) dul arvadı olub.

Şahzadə martın əvvəlində Tokiodakı Müqəddəs Luka Xəstəxanasına yerləşdirilib. Ona beyin infarktı (serebral infarkt), həmçinin as-

pirasiya pnevmoniyası diaqnozu qoyulub. Serebral infarktdan sonra şahzadənin bədəninin sağ tərəfi qismən iflic olub. Daha sonra hərəkət

funksiyaları qismən bərpa olub, pnevmoniyanın stabilizasiyasına nail olunub və o, müalicəsinin davam etdirilməsi üçün reanimasiya şöbəsindən ümumi palataya köçürülüb.

Daha sonra şahzadədə yenidən pnevmoniyanın yüngül simptomları baş qaldırıb və o, avqustun ortasından sentyabrın əvvəlinə qədər üç həftə ərzində yenidən reanimasiya şöbəsinə köçürülüb, sonra adı palataya yerləşdirilib. Lakin Yuriko Mikasanın vəziyyəti pisləşməyə başlayıb və bir müddət sonra vəfat edib. Qeyd edək ki, şahzadənin əri, Şahzadə Mikasa 2016-cı ildə ölüb. Onlar 75 il evli olublar.

Yuriko Mikasanın ölümü o vaxtdan bəri, yeni səkkiz il ərzində imperator ailəsində ilk ölüm halı olub. Onun ölümündən sonra Yaponiya imperator ailəsinin üzvlərinin sayı 16-ya düşüb.

Arıqlamaq üçün suyu belə içmək lazımdır

Ləndirə bilər. Həmçinin, ılıq su boğazı və bədən əzələlərini rahatladır, xüsusilə soyuq döymə zamanı.

Soyuq su isə orqanizmi sərinlədərək susuzluğu daha tez aradan qaldırır. Lakin yeməkdən dərhal sonra soyuq su içmək həzmi çətinləşdirir və bədən qida yağlarını bərkitməsinə səbəb ola bilər. Soyuq su, xüsusilə idman zamanı, bədən temperaturunu tənzimləməyə kömək edə bilər, amma həzm sistemi üçün həmişə ideal sayılır.

İlq su içmək həzm sistemini rahatladır, mədədəki qidanın daha tez və asan həzm olunmasını təmin edir. Bununla yanaşı, bədəndəki toksinləri çıxararaq detoks prosesini sürətləndirir, orqanizmi təmizləyir və immuniteti gücləndirir. İlq su içmək qan dövranını yaxşılaşdırır və əzələlərin gərginliyini aradan qaldırır, xüsusilə boğaz ağrısı və tənəffüs yolları xəstəlikləri zamanı rahatlamaya kömək edir. Bundan əlavə, ilq su içmək bədəndəki metabolik fəaliyyətləri artıraraq arıqlama prosesini dəstəkləyir və bədən qalmasını qarşısını alır. Gözəllik baxımından isə ilq su dərinin nəmliyini qoruyur, dərinə parlaq və sağlam saxlayır.

Peyğəmbər nəslindən olan şahzadənin misilsiz zümrüdü rekord qiymətə satıldı

İsmailiyyə-nizari icmasının imamı III Ağaxanın oğlu Şahzadə Sadruddin Ağaxana məxsus broşdakı zümrüd hərracda rekord qiymətə - 9 milyon dollara satılıb. Brilyant daşlarla bəzədilmiş zümrüd hazırda dünyanın ən bahalı yaşıl daşdır. Bir çox müfəssislər daşın unikal formasını da qeyd edirlər - o, nazik və yastıdır. Belə xüsusiyyətlər zümrüdü rənginə mənfi təsir göstərməlidir, ancaq şahzadənin bəzək əşyasında belə deyil: parlaq yaşıl rəng müqəmmal şəkildə qorunub saxlanılıb. Sədrəddin Ağaxan Məhəmməd peyğəmbərin birbaşa nəslindən hesab olunur. O, zinət əşyasını 1960-cı ildə nişanlısı Nəna Şeyla Dyera üçün "Cartier"-dən sifariş edib. Qiymətli broş "Markiz" xüsusi kəsimli olan 20 brilyant və 37 karatlıq zümrüdlə bəzədilib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Bir insan həyatı boyunca iki ilini telefonda danışaraq keçirir.
- * Monakonun milli orkestri ordusundan daha geniş bir heyətə malikdir.
- * Kanada Qırmızıdərilil dilində "böyük kənd" mənasını verəkdədir.
- * Hindistandakı illik doğum sayı, Avstraliyanın cəmi əhalisindən çoxdur.
- * Eskimo dilində qar yağınlarının fərqlərini təsvir etmək üçün istifadə edilən iyirmidən çox söz vardır.
- * Qiymətli daşların çoxu bir neçə elementdən meydana gəlir, yalnız brilyant tamamilə karbondan meydana gəlir.
- * Ayı hər zaman şimala baxar.
- * Telefonu icad edən Aleksandr Qraham Bell, arvadı və anasıyla heç bir zaman telefonda danışa bilmədi. Çünki ikisi də doğuşdan kar idi.
- * Amerikan hava yolları, uçuşlarda sənişinlərə təqdim etdiyi naharlarda hər nimçədən bir zeytunu qaldıraraq 1987-ci ildə 40 min dollar qazanc əldə edib.
- * 18 fevral 1979-cu ildə səhra çölünə qar yağmışdı.
- * Açıq bir gecədə, gözlə iki min ayrı ulduzu görmək mümkündür.
- * Ağcaqanadların 9 üreysi vardır. Gözlərində isə 8000 lupa var və saniyədə 100 görüntü qəbul edə bilər.
- * Qatı yumurtanı parçalamadan kəsmək istəyirsinizsə kəsmədən əvvəl bıçağı isti suyla isladın.
- * Yediğiniz hər banan sizə 80 dəqiqə extra enerji bəxş edir.
- * Dəvəquşları su axtardıqları üçün başlarını quma basdırırlar.

Yuxunun keyfiyyətini necə yaxşılaşdırmaq olar? - fransalı alimlərdən qeyri-adi üsul

Kanadanın Monreal və Fransanın Puatye universitetlərindən olan alimlər müəyyən ediblər ki, gündəlik olaraq bütün bədən kriosstimulyasiyası (ifrat soyuqlara məruz qalmaq) yuxunun keyfiyyətini və əhvali-ruhiyyəni yaxşılaşdırır. Bununla bağlı araşdırmanın nəticələri "Cryobiology" jurnalında dərc olunub. Məlumatla görə, tədqiqatda doqquz qadın və 11 kişi olmaqla, 23 yaşlarında 20 sağlam könüllü iştirak edib. İştirakçılar gündəlik olaraq -90°C-də beş dəqiqə davam edən kriosstimulyasiya seanslarından keçiblər. Həddindən artıq soyuğa məruz qalan iştirakçılardan hər birinə beyin fəaliyyətini qiymətləndirmək üçün sensorları olan simsiz baş sargısı taxılıb. Məqsəd yuxunun keyfiyyətində və strukturunda dəyişiklikləri müəyyən etmək olub.

Nəticələr göstərib ki, kriosstimulyasiya bir seansdan sonra nəzərəcərpacaq təsir göstərməyib, lakin artıq beşinci seansdan sonra iştirakçılar yaxşılaşmanı hiss etməyə başlayıblar. Yavaşdalgalı yuxunun - orqanizmin bərpasına cavabdeh olan fazanın davamlılığı kriosstimulyasiyadan sonra ilk iki yuxu siklinə orta hesabla 7.3 dəqiqə artıb. Bu da gecə istirahətinin keyfiyyətinə müsbət təsir göstərdiyinin sübutu olub.

Tədqiqatlar, həmçinin qadın və kişilərin kriosstimulyasiyaya fərqli reaksiya göstərdiklərini də aşkara çıxarıb. Belə ki, qadınlar protokolun üçüncü və dördüncü gecələrində yuxuda əhəmiyyətli irəliləyişlər müşahidə ediblər. Onların hesablamalarına görə, gecə istirahətinin keyfiyyəti 3.4-dən 3.9-a (1-dən 5-ə qədər olan şkala üzrə) yüksəlib. Qadınların narahatlıq səviyyəsi də azalıb. Lakin kişilərdə bu təsir daha az özünü göstərib. Bu nəticələr soyuğa məruz qoyma prosedurlarına cinsiyyətdən asılı olaraq dəyişikliklərin edilməsinin zərurətini ortaya çıxarıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500